

Informator
o egzaminie maturalnym z historii:
w liceum ogólnokształcącym w roku szkolnym 2024/2025
oraz w technikum w roku szkolnym 2024/2025 i 2025/2026
dla uczniów niewidomych

1. Opis egzaminu maturalnego z historii

Wstęp

Historię można zdawać na egzaminie maturalnym wyłącznie jako przedmiot dodatkowy na poziomie rozszerzonym.

Egzamin maturalny z historii sprawdza, w jakim stopniu absolwent IV klasy liceum, V klasy technikum oraz II klasy branżowej szkoły II stopnia spełnia wymagania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej.

„Informator” prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z rozwiązaniami oraz wskazuje odniesienie zadań do wymagań podstawy programowej. Zadania w „Informatorze” nie wyczerpują wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Nie ilustrują również wszystkich wymagań z zakresu historii określonych w podstawie programowej. Dlatego „Informator” nie może być jedyną ani nawet główną wskazówką do planowania procesu kształcenia w szkole. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie historyczne uczniów, w tym ich właściwe przygotowanie do egzaminu maturalnego.

Zadania na egzaminie

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte. Zadania zamknięte to takie, w których uczeń wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdują się m.in. zadania wyboru wielokrotnego, zadania typu prawda–fałsz oraz zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których uczeń samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych znajdują się:

- zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami
- zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające stworzenia krótkiego tekstu, w tym zadania sprawdzające umiejętność uzasadniania dokonywanych rozstrzygnięć/ocen
- zadania sprawdzające umiejętność analizy i interpretacji źródła historycznego
- zadanie rozszerzonej odpowiedzi, wymagające napisania wypowiedzi argumentacyjnej.

W zadaniach egzaminacyjnych szczególny nacisk zostanie położony na sprawdzanie umiejętności związanych z argumentowaniem, wnioskowaniem, formułowaniem opinii. Udzielenie poprawnej odpowiedzi będzie wymagało również wykorzystania umiejętności

złożonych, uwzględniających chronologię, analizę i interpretację historyczną oraz tworzenie narracji.

Opis arkusza egzaminacyjnego

Egzamin maturalny z historii trwa 180 minut. Łączna liczba punktów, jakie można uzyskać za prawidłowe rozwiązanie wszystkich zadań, jest równa 60.

Podczas egzaminu zdający otrzyma arkusz egzaminacyjny, który będzie się składał z –wyposażonych w źródła – zadań zamkniętych i otwartych, uwzględniających wszystkie epoki historyczne i różne obszary historii. W arkuszu mogą się także pojawić zadania bez wyposażenia źródłowego. Ostatnim i jednocześnie najwyższym punktowanym zadaniem będzie zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego rozwiązanie ma stanowić wypowiedź argumentacyjna.

Liczba zadań 29–36; łączna liczba punktów 60.

a) Test:

liczba punktów: 45, 75% łącznej liczby punktów

zadania zamknięte 6–9, ok. 20% liczby punktów za test

zadania otwarte 22–26, ok. 80% liczby punktów za test.

b) Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (otwarte):

liczba punktów: 15, 25% łącznej liczby punktów.

W arkuszu egzaminacyjnym będą występowały wiązki zadań lub pojedyncze zadania. Wiązka zadań to zestaw od dwóch do czterech zadań występujących we wspólnym kontekście tematycznym, którym jest materiał źródłowy. Każde z zadań wiązki tematycznej będzie można rozwiązać niezależnie od rozwiązania innych zadań w danej wiązce. Wiązka zadań może się składać zarówno z zadań zamkniętych, jak i zadań otwartych.

Zasady oceniania

Zadania zamknięte i zadania otwarte z luką

Zadanie zamknięte są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z poniższymi zasadami:

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

albo

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.

1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.

0 pkt – odpowiedź całkowicie niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można otrzymać od 0 do 3 punktów. Schemat oceniania będzie opracowywany do każdego zadania odrębnie.

Zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi – wypowiedź argumentacyjna

Za napisanie wypowiedzi argumentacyjnej będzie można otrzymać maksymalnie

15 punktów. W tej części arkusza zdający będą mieli za zadanie napisać rozszerzoną

wypowiedź na jeden z trzech zaproponowanych tematów. Tematy będą zróżnicowane pod względem epok historycznych oraz problematyki.

Tematy każdorazowo będą zawierać tezę, wobec której zdający będą musieli zająć stanowisko i je uargumentować, uwzględniając w swojej argumentacji różnorodne aspekty lub przykłady określone w temacie.

Kluczową umiejętnością sprawdzaną w tej części arkusza będzie umiejętność tworzenia narracji historycznej z funkcjonalnym wykorzystaniem wiedzy.

Wypowiedź argumentacyjna będzie musiała liczyć co najmniej 300 słów. W przypadku niespełnienia tego minimum nie będą przyznawane punkty za część formalną (spójność wypowiedzi).

Kryteria oceniania wypowiedzi argumentacyjnej

A. Narracja historyczna

Za błędy merytoryczne będą odejmowane punkty od ogólnej liczby punktów zdobytych przez zdającego w tym kryterium (bez punktów ujemnych): 1–2 błędy merytoryczne (–1 pkt), 3–5 błędów merytorycznych (–2 pkt), powyżej 5 błędów merytorycznych (–3 pkt).

Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu:

- bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu – 12 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do trzeciego – 11 pkt
- bogata argumentacja do jednego elementu tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych – 10 pkt
- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu – 9 pkt

Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie ALBO niezrealizowany)

- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego – 9 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu, zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych elementów ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego elementu tematu – 8 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu – 8 pkt
- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego – 7 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych – 7 pkt
- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu – 6 pkt

Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do jednego elementu tematu (pozostałe elementy zrealizowane częściowo funkcjonalnie ALBO niezrealizowane)

- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych – 6 pkt

- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych – 5 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych – 5 pkt
- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego z pozostałych – 4 pkt
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu – 4 pkt
- zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu – 3 pkt

Wiedza historyczna nie została wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do żadnego elementu tematu

- powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu – 3 pkt
- powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu – 2 pkt
- powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu – 1 pkt

Niefunkcjonalne wykorzystanie wiedzy historycznej w odniesieniu do całej wypowiedzi ALBO brak wypowiedzi – 0 pkt

B. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów ORAZ jest spójna (logicznie uporządkowana) – 3 pkt

Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów ORAZ występują w niej drobne zaburzenia w zakresie (spójności) logicznego uporządkowania – 2 pkt

Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów ORAZ występują w niej istotne zaburzenia w zakresie spójności (logicznego uporządkowania) – 1 pkt

Wypowiedź nie spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów LUB jest nieuporządkowana, stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów – 0 pkt

Dodatkowe informacje dla egzaminatorów (kryterium A – Narracja historyczna)

1. Funkcjonalność wykorzystania wiedzy historycznej ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Zdający musi zająć stanowisko wobec zaprezentowanej tezy oraz je przekonująco uzasadnić, wykorzystując w swojej argumentacji właściwie dobraną wiedzę historyczną z zakresu trzech elementów/obszarów wskazanych w temacie.

a) W pełni funkcjonalne wykorzystanie wiedzy historycznej oznacza przywołanie w wypracowaniu:

- adekwatnych (trafnie dobranych, wyselekcjonowanych) do tematu oraz zajętego stanowiska faktów, postaci, procesów historycznych
- właściwej dla problematyki określonej tematem wypracowania terminologii historycznej które ilustrują tok rozumowania zdającego oraz przekonująco wspierają jego argumentację na poziomie co najmniej zadowalającym.

b) Częściowo funkcjonalne wykorzystanie wiedzy historycznej ma miejsce wtedy, gdy zdający przedstawił powierzchowną argumentację LUB np. w części zasadniczej pracy, obok trafnej argumentacji, w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są treści, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie albo nie odnoszą się do tezy zawartej w temacie pracy lub nie są związane z tematem.

c) Wiedza historyczna nie jest wykorzystana funkcjonalnie, jeżeli zdający bezrefleksyjnie referuje/odtwarza wszystko, co pamięta z danego problemu, ale nie odnosi się do tezy zawartej w temacie LUB jego argumentacja jest sprzeczna z zajęтым stanowiskiem.

2. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.

a) Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnie dobraną i szczegółową faktografią oraz adekwatną do omawianych zagadnień terminologią; szeroka, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w temacie. Za bogatą argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 4 pkt.

b) Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, poparta prawidłową faktografią i terminologią, zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem. Za zadowalającą argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 3 pkt.

c) Powierzchnowa argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, mało dokładna, w większości wsparta podstawową faktografią i terminologią, czasami niepoparta przykładami. Za powierzchowną argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 1 pkt.

3. Błędy merytoryczne to ewidentne pomyłki zdających w zakresie:

a) chronologii – błędne sytuowanie w czasie wydarzeń, procesów, postaci historycznych (np. W połowie XV wieku epidemia dżumy, zwana czarną śmiercią, zakończyła się śmiercią około 1/3 liczby mieszkańców Europy.; Pod koniec II wojny światowej głównym przeciwnikiem komunistów w walce o władzę w Chinach był przywódca Kuomintangu – Sun Jat-sen; Kulminacyjnym momentem wojny secesyjnej była bitwa pod Yorktown).

b) terminologii – błędne stosowanie pojęć historycznych (np. W okresie średniowiecza w Europie dominował ustrój monarchii despotycznych; Innym, obok jakobinów, klubem politycznym rewolucyjnego parlamentu we Francji, była żakeria; W wielu monarchiach europejskich, w zakresie dziedziczenia tronu, obowiązywała zasada predestynacji).

c) ukazywania związków przyczynowo-skutkowych – przypisywanie wydarzeniom historycznym niewłaściwych przyczyn lub skutków (np. Bezpośrednią przyczyną tzw. nocy listopadowej 1830 roku była branka i polityka Aleksandra Wielopolskiego; Na mocy pokoju kończącego Wielką Wojnę z Zakonem Krzyżackim Polska odzyskała Pomorze Gdańskie wraz z Warmią, które to ziemie od tej pory nosiły nazwę Prus Królewskich.)

Dodatkowe informacje dla egzaminatorów (kryterium B – Spójność wypowiedzi)

1. Jeżeli praca wypowiedź liczy mniej niż 300 słów, wówczas w tym kryterium przyznajemy 0 pkt.

2. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą (wstęp – część zasadnicza (rozwinięcie) – zakończenie), stanowią logiczną i uporządkowaną całość.

3. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przedstawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.

4. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:

a) błędów logicznych, w tym np. zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń

b) odstępstw od podporządkowania wyводу myśli przewodniej, np. wypracowanie

zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne
c) zredagowaniu wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem

- d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków)
 - e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe
 - f) wprowadzenie treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem
 - g) wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie
 - h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.
5. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.
6. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

Uwagi dodatkowe

1. Jeżeli wypowiedź w całości jest nie na temat, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli w wypowiedzi uczeń w ogóle nie odwołał się do tezy wskazanej w temacie, za całą wypowiedź egzaminator przyzna 0 pkt.
3. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
4. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. uczeń napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
5. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego ucznia, wówczas egzamin z historii, w przypadku takiego ucznia, zostanie unieważniony.
6. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami

W „Informatorze” dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Starożytność

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Malowidło jest charakterystyczne dla cywilizacji

- A. perskiej.
- B. sumeryjskiej.
- C. asyryjskiej.
- D. egipskiej.

Źródło. Opis malowidła starożytnego

Na pierwszym planie na podwyższeniu leży sarkofag w kształcie postaci ludzkiej przeznaczony do złożenia mumii zmarłego. Nad nim stoi pochylony człowiek z głową zwierzęcia. W tle ściana zapisana pismem hieroglificznym.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź prawidłowa.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

D

Zadanie 2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba źródła odnoszą się do wojowników tej samej cywilizacji.

Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragmenty Starego Testamentu

W piątym zaś miesiącu [panowania] króla [...], Nabuchodonozora – wkroczył do Jerozolimy Nebuzaradan, dowódca straży przybocznej [...]. Spalił świątynię Pańską, pałac królewski i wszystkie domy Jerozolimy – wszystkie wielkie domy spalił ogniem. Całe zaś wojsko [...], które było z dowódcą straży przybocznej, zburzyło cały mur dookoła Jerozolimy. Resztę zaś ludu, która pozostała w mieście, zbiegów [...] dowódca straży przybocznej, przesiedlił na wygnanie.

Źródło 2. Opis ilustracji źródła z epoki

Malunek przedstawia scenę walki dwóch stojących naprzeciw siebie nagich wojowników. Każdy z nich stara się ugodzić przeciwnika wyciągniętą włócznią,

zasłaniając się jednocześnie tarczą z podwójnym uchwytem. Ich głowy ochraniają hełmy z niewielkimi otworami na oczy, nos i usta, ozdobione na szczycie grzebieniem z końskiego włosia. Pomiędzy walczącymi u ich stóp leży pokonany wojownik. Namalowaną scenę zdobią geometryczne wzory, w górnej partii meander, w dolnej fala.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Nie

Przykładowe uzasadnienie:

W źródle 1. opisano zdobycie Jerozolimy przez wojska babilońskie (Nabuchodonozor był władcą Babilonii), natomiast ilustracja przedstawia walczących ze sobą hoplitów, czyli wojowników greckich.

Zadanie 3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba fragmenty odnoszą się do tej samej bitwy. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Fragment A: Barbarzyńcy więc z Kserksesem nadchodzili, a Hellenowie z Leonidasem, ponieważ wyruszyli na śmierć, już o wiele bardziej niż z początku wysunęli się ku szerszej części wąwozu; [...] walczyli, cofając się powoli do węższej części parowu. [...] Wiedząc, że czeka ich śmierć ze strony tych, co obeszli górę, okazywali największą, jaką posiadali, siłę przeciw barbarzyńcom, lekceważąc sobie życie i będąc odważnymi do szaleństwa.

Fragment B: Długo trwała ta bitwa [...]. Wprowadzie w centrum szyku bojowego zwyciężyli barbarzyńcy [...], ale na obu skrzydłach zwyciężali [Hellenowie], po czym pozwolili uciekać pobitej części barbarzyńców, ściągnęli [oba] skrzydła i walczyli przeciw tym, którzy przerwali środek; tak [...] odnieśli zwycięstwo.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Nie

Przykładowe uzasadnienie:

We fragmencie A jest opisana bitwa w Wąwozie Termopilskim, którą Hellenowie dowodzeni przez Leonidasa przegrali, natomiast fragment B opisuje zwycięską dla Hellenów batalię (pod Maratonem).

Zadanie 4.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 4.1. i 4.2.

Zadanie 4.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór.

Wydarzenia opisane w tekście rozegrały się w państwie rzymskim w okresie

- A. królestwa.
- B. republiki.
- C. pryncypatu.
- D. dominatu.

Uzasadnienie:

Zadanie 4.2. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę urzędu w starożytnym Rzymie, o którego ustanowieniu mowa jest w tekście.

Tytus Liwiusz, „Dzieje Rzymu od założenia miasta” [fragment]

Za to i wojna z Wolskami wisiała w powietrzu, i w mieście była niezgoda. Między patrycjuszami a ludem wrzała wewnętrzna nienawiść, najwięcej z powodu uciemiężenia dłużników. Szemrali, że w polu walczą za wolność i państwo, a w domu przez współobywateli są więzieni i uciskani i wolność ich bezpieczniejsza jest na wojnie niż w pokoju, pewniejsza wśród nieprzyjaciół niż wśród obywateli. [...] Do tego jeszcze zawisła nad Rzymem groza wojny z Sabinami. Nakazano pobór, ale do wojska nikt się nie zgłaszał [...]. Zło rosło z dnia na dzień, już nie tylko było słyhać jawne krzyki, ale, co o wiele gorsze, rozpoczęły się knowania i ciche rozmowy. Poczęto więc obradować nad wzajemnym porozumieniem i zgodzono się na takie warunki, że lud ma mieć swoich urzędników nietykalnych, z prawem niesienia pomocy ludowi przeciw konsulom, a żadnemu patrycjuszowi nie będzie wolno tego urzędu piastować.

4.1.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B

Przykładowe uzasadnienie:

W tekście została wspomniana rywalizacja między plebejuszami i patrycjuszami oraz czytamy, że istnieje urząd konsula. Ponadto jest mowa o wojnach z Wolskami i Sabinami, które Rzymianie toczyli w okresie republikańskim.

4.2.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:

trybun ludowy

Zadanie 5. (0–1)

Podaj nazwę wydarzenia, do którego nawiązuje moneta przedstawiona na fotografii.
Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do symboliki monety.

Nazwa wydarzenia:

Uzasadnienie:

Źródło. Opis monety

Na awersie ukazana głowa mężczyzny zwrócona w prawo oraz napis „Brutus imperator (L. Plaetorius Cestianus– informacje o mincerzu)”.

Na rewersie przedstawiono dwa sztylety ułożone równolegle pomiędzy nimi symbol wolności–czapka (otrzymywali ją niewolnicy w dniu wyzwolenia). Pod spodem napis „idy marcowe”.

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy wydarzenia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do symboliki monety.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa wydarzenia: Zabójstwo Juliusza Cezara

Przykładowe uzasadnienie:

Moneta zawiera szereg informacji związanych z tym wydarzeniem: napis „idy marcowe” nawiązuje do daty zabójstwa Cezara, dwa sztylety do szczegółów tego mordu politycznego, a na awersie widnieje podobizna jednego z zabójców – Brutusa.

Średniowiecze

Zadanie 6. (0–1)

Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do treści mapy.

Mapa przedstawia terytorium imperium

A. macedońskiego w IV w. p.n.e.

B. rzymskiego w I w p.n.e.

C. bizantyjskiego w VI w.

D. arabskiego w VIII w.

Uzasadnienie:

Opis mapy basenu Morza Śródziemnego

Na mapie zaznaczono następujące obszary: południową część Półwyspu Iberyjskiego z Kordobą, Italię, Dalmację, Trację, Azję Mniejszą, północny Egipt, wąski pas wybrzeża Morza Śródziemnego w Afryce Północnej (Numidia, Trypolitania), wyspy na Morzu Śródziemnym.

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do treści mapy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie:

Spośród zaproponowanych wariantów odpowiedzi tylko cesarstwo bizantyjskie we wskazanym okresie (panowanie Justyniana Wielkiego) sprawowało kontrolę nad obszarem zaznaczonym na mapie. Macedończycy i Arabowie nigdy nie sprawowali kontroli nad Italią, natomiast imperium rzymskie w I wieku kontrolowało m.in. Hiszpanię i Galię – czego mapa nie potwierdza.

Zadanie 7. (0–1)

Rozstrzygnij, czy miniatura (źródło 2) przedstawia zbieżną z dokumentem (źródło 1) wizję relacji papiesko-cesarskich w średniowieczu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragment dokumentu

- 9. Tylko papieża stopy całować mają wszyscy książęta. [...]
- 11. Ten jeden jedyny jest tytuł (papież) na świecie.
- 12. Jemu wolno władcami rozporządzać (a więc i cesarzy z tronu składać).
- 13. Jemu wolno w razie potrzeby biskupów z miejsca na miejsce przenosić. [...]
- 19. Przez nikogo nie może być on sądzony. [...]
- 27. On może poddanych zwalniać od wierności bezecnym.

Źródło 2. Opis miniatury średniowiecznej

Ilustracja przedstawia trzy męskie postacie, jedna z nich stoi centralnie, pozostałe dwie ukazane symetrycznie po lewej i prawej stronie. Postać centralna z aureolą otaczającą głowę jest ubrana w długą szatę, jej rozłożone ręce i dłonie zwrócone w kierunku stojących po obu stronach mężczyzn. Postać z lewej strony ubrana w ozdobną długą pelerynę w rękę trzyma pastorał, głowę zdobi tiara. Nad nią napis: „Sanctus Petrus Papa”. Postać z prawej strony z koroną na głowie ubrana w długą szatę, w rękę trzyma berło w kształcie laski ozdobionej liściem dębu.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Nie

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 1. przedstawia papieża jako osobę nadrzędną względem wszelkich władców świeckich, natomiast miniatura ilustruje równy status władzy papieża i cesarza, którzy w imieniu Chrystusa sprawują władzę na ziemi: jeden duchowną (pastorał), drugi świecką (miecz).

Zadanie 8. (0–1)

Podaj nazwę stylu architektonicznego, w którym wzniesiono kościół przedstawiony na fotografii. Odpowiedź uzasadnij, charakteryzując dwie widoczne cechy tego stylu.

Nazwa stylu:

Uzasadnienie:

Opis fasady kościoła

Fronton budynku świątyni zbudowanej z ciętych kamieni. Jedyną ozdobą fasady jest okrągła rozeta nad portalem głównym. Grube mury masywnej budowli widoczne są w zagłębieniu niewysokiego portalu składającego się z rzędu łuków zwieńczonych półkoliście. Nieliczne niewielkie okna zakończone są półokrągłymi łukami. Budowla wspierają z obu stron kamienne przypory.

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie prawidłowej nazwy wraz z uzasadnieniem zawierającym dwie cechy stylu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: styl romański

Przykładowe uzasadnienie:

Na fotografii została przedstawiona świątynia zbudowana w stylu romańskim, o czym świadczą następujące cechy: masywny charakter budowli, brak ozdób, półokrągłe łuki w oknach i portalu, małe i nieliczne okna.

Zadanie 10. (0–2)

Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, podając dwa argumenty.

Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku

- A. koronacji Bolesława Chrobrego.
- B. koronacji Władysława Łokietka.
- C. śmierci Kazimierza Wielkiego.
- D. śmierci Kazimierza Jagiellończyka.

Uzasadnienie:

Opis mapy Królestwa Polskiego.

Na mapie zaznaczono terytorium Królestwa Polskiego w granicach którego znalazły się obszary:

- ziemie odziedziczone: Wielkopolska, Małopolska
- ziemie przyłączone: Ruś Halicka, Kujawy, Ziemia Dobrzyńska, Księstwo Płockie, Ziemia Wiska, Ziemia Wałecka
- ziemie podporządkowane Królestwu Polskiemu: Mazowsze, Księstwo Włodzimierskie, Księstwo Chełmińsko-Bielskie, Podole, Santok.

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym dwa argumenty.

1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym jeden argument.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie: Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku śmierci Kazimierza Wielkiego, o czym świadczą następujące informacje: przynależność do Polski Rusi Halickiej, lenna – Mazowsze, Ruś Włodzimierska, Podole, brak Pomorza i Śląska.

Zadanie 11.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 11.1. i 11.2.

Zadanie 11.1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polegała różnica w genezie powstania przedstawicielstw stanowych, o których mowa w źródłach 1. i 2.

Zadanie 11.2. (0–1)

Podaj nazwę, pod jaką znane było „Zgromadzenie Trzech Stanów” w przededniu wybuchu rewolucji francuskiej.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Po wygaśnięciu dynastii normańskiej, wywodzącej się od Wilhelma Zdobywcy, tron angielski objęli Plantagenetowie, ród francuskiego pochodzenia: Henryk II (1154–1189), potem jego synowie: Ryszard Lwie Serce (1189–1199) i Jan bez Ziemi (1199–1216). Ten ostatni, pozbawiony swych lenn we Francji przez króla Filipa II Augusta, obłożony klątwą przez papieża za konflikt z Kościołem, naciskany zarówno przez niechętny mu lud jak i przez wypowiadających mu posłuszeństwo baronów, znalazł się w bardzo trudnej sytuacji. Zmuszony został [...] do wydania przywileju [...]. Kiedy następca Jana bez Ziemi, Henryk III, usiłował zwiększyć ciężary swym poddanym, przeciw królewskim planom wystąpiła Wielka Rada z Szymonem de Montfort na czele, formułując postulaty naprawy ustroju, tak zwane prawizje oksfordzkie. W 1265 roku zwołane zostało posiedzenie Rady z udziałem przedstawicieli rycerstwa i miast, które stało się parlamentem, w pełnym tego słowa znaczeniu.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

We Francji, punktem wyjścia dla rozwoju zgromadzeń stanowych była rada królewska. Nie miała ona stałego składu. Zasiadali w niej książęta z bocznych linii panujących dynastii, wielcy wasale koronni, wyżsi duchowni, ale także wykształceni prawnicy, często mieszczańskiego pochodzenia, zwani z czasem legistami. Znaczenie rady zależało od indywidualności monarchy.

W dalszym rozwoju tej instytucji wielką rolę odegrał precedens z czasów Filipa IV Pięknego z 1302 roku – zwołanie rady poszerzonej o przedstawicieli miast, z powodu konfliktu korony francuskiej z papieżem. Instytucja ta przez cały XIV i XV wiek występowała pod nazwą Zgromadzenia Trzech Stanów.

11.1.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wyjaśnienie różnicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

W Anglii geneza przedstawicielstwa stanowego (parlamentu) jest związana z wydaniem „Wielkiej Karty Swobód”, która była dokumentem ograniczającym władzę króla wobec jego poddanych. We Francji przedstawicielstwo takie wykształciło się z Wielkiej Rady (wymienionej w tekście), całkowicie zależnej od władcy; ponieważ król szukał poparcia społecznego dla swojej polityki.

11.2.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Stany Generalne

Zadanie 12. (0–1)

Rozstrzygnij, która z map zaprezentowanych w źródle 2. (A czy B) przedstawia wojnę, której skutkiem były zmiany terytorialne opisane w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do tekstu oraz treści wybranej mapy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragment dzieła Jana Długosza

I zwyciężyła wtedy prawda, chociaż przez kilka wieków ukrywana w pomroce, i wyświeciło się dowodnie, co Krzyżacy różnymi wybiegami, fałszem i pozorami starali się uczynić wątpliwie, do kogo należeć miały ziemie pomorska, chełmińska i michałowska. I ziemie te, o które toczyła się walka przez lat półtora, przyznane zostały słusznie królestwu polskiemu. [...] Z metropolią gnieźnieńską, matką swoją, połączył się znowu Kościół chełmiński [...]. I ja piszący te kroniki czuję niemałą pociechę z ukończenia wojny pruskiej, odzyskania krajów z dawna od królestwa polskiego odpadłych, i przyłączenia Prus do Polski.

Źródło 2. Mapy wojen polsko-krzyżackich

Mapa A

Na mapie przedstawiono:

rejony ześrodkowania wojsk polskich: Wieleń, Poznań, Nakło

główne kierunki działań polskich: Poznań–Czerwińsk

rejony ześrodkowania wojsk litewsko-ruskich- Rosienie, Wilno,

główne kierunki działań wojsk litewsko-ruskich -Kowno–Grodno–Pułtusk–Czerwińsk

rejony ześrodkowania połączonych wojsk polsko-litewsko-ruskich:

Czerwińsk–Lidzbark– Dąbrówno–Grunwald–Olsztynek–Olsztyn–Morąg–Malbork

bitwę pod Grunwaldem

oblężenie Malborka przez wojska sprzymierzone

rejony ześrodkowania wojsk krzyżackich: Świecie, Tylża

główne kierunki działań wojsk krzyżackich: Świecie–Kurzętnik–Grunwald.

Mapa B.

Na mapie przedstawiono:

granicę państwa krzyżackiego w 1454 r.

Prusy Królewskie i w 1466 r.

Ziemie lęborską i bytowską – lenna Korony we władaniu książąt pomorskich

Prusy Zakonne w 1466

miasta oblegane przez wojska polskie:

Chojnice 18 IV 1454

Sztum 1454

Malbork 1454, 1457-60

Gniew 1463

Elbląg 15 IX 1463

Nowe 1464-65

Starogard 1465-66.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:

Rozstrzygnięcie: B

Przykładowe uzasadnienie:

Mapa odnosi się do działań militarnych w okresie wojny trzynastoletniej – świadczą o tym daty oraz miejsca prowadzonych działań militarnych. Ta wojna ta zakończyła się przyłączeniem (na mocy II pokoju toruńskiego) do Polski ziem wspomnianych w źródle 1. – Pomorza, ziemi chełmińskiej i michałowskiej.

Zadanie 13. (0–2)

Wymień dwa postanowienia unii w Krewie, do których nawiązał twórca pomnika.

Odpowiedzi uzasadnij, odwołując się do odpowiednich elementów rzeźby.

Postanowienie 1:

Uzasadnienie:

Postanowienie 2:

Uzasadnienie:

Opis pomnika

Pomnik przedstawia dwie stojące naprzeciw siebie postacie podające sobie ręce.

Osoba z prawej strony to mężczyzna ubrany w długą pelerynę zarzuconą na kolczugę, nogi jego chronią nagołenniki, głowę zdobi korona. Lewą rękę opiera na rękojeści mieczu. Stojąca po prawej stronie kobieta również z koroną na głowie ubrana w długą szatę, w lewej ręce trzyma krzyż zwrócony w kierunku mężczyzny. Pomiedzy postaciami niewysoka ucięta kolumna na niej ozdobna szkatuła z jabłkiem królewskim (kulą zwieńczoną krzyżem). O kolumnę oparte dwie tarcze herbowe. Na jednej wryty orzeł z rozpostartymi skrzydłami w koronie z berłem w szponach, na drugiej jeździec na koniu w zbroi. Pod postaciami napis po łacinie: „Jadwiga królowa Polski Jagiełło wielki książę Litwy”.

Zasady oceniania

2 pkt – za dwa postanowienia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika.

1 pkt – za jedno postanowienie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika albo za dwa postanowienia bez uzasadnienia.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Postanowienie 1: chrystianizacja / chrzest Litwy

Uzasadnienie: Jadwiga unosi przed Jagiełłą krzyż, co jest symbolem przyjęcia chrztu przez władcę Litwy oraz chrystianizacji Litwy.

Postanowienie 2: połączenie Polski z Litwą

Uzasadnienie: Jadwiga i Jagiełło podają sobie dłonie (symbol małżeństwa) nad godłami Polski (orzeł) i Litwy (Pogoń).

Zadanie 14. (0–1)

Rozstrzygnij, który z budynków (źródło 2) reprezentuje styl architektoniczny opisany w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, podając nazwę i dwie widoczne cechy tego stylu.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragment tekstu Zbigniewa Herberta

W ciągu wieków [...] został upokorzony i pomniejszony jak chyba żaden z wielkich stylów historii sztuki. Był niepojęty, a wręcz znienawidzony. Krytycy strzelali weń urągliwymi słowami jak żołnierze napoleońscy w twarz sfinksa. Klasykom jeżyły się peruki na widok tych szalonych budowli. [...], „Wszędzie pełno [...] iglic, kamienie zdają się tak powycinane jak karton, wszystko jest dziurawe, wszystko wisi w powietrzu”. Zresztą sprawa nie kończyła się na polemice słownej. Nie tylko Napoleon III wyburzył lekką ręką w samym Paryżu kilkadziesiąt kościołów. Projekty barbarzyńskich rozbiórek [...] cechuje [...] jedna tylko troska, aby pozbyć się „tych arcydzieł złego smaku” jak najtańszym kosztem.

Źródło 2. Opisy fasad budynków

Fasada A.

Fasada budynku o regularnych symetrycznych podziałach czterech kondygnacji. Trzy niższe tworzone przez trójkondygnacyjną loggie złożoną z szeregu arkad zakończonych półkolistym łukiem. Jednakowy rytm arkad pierwszej i drugiej kondygnacji podkreśla symetrię budowli.

Również czwarta kondygnacja ozdobiona trzema wieżyczkami, dwoma narożnymi i jedną umieszczoną centralnie nawiązuje bezpośrednio do układu architektonicznego niższych kondygnacji. Dach zdobi attyka.

Fasada B.

Fasada świątyni podzielona na trzy kondygnacje. Dolną stanowią trzy portale, z których środkowy jest najwyższy. Portale bogato rzeźbione w obramieniach tworzą rzędy ostro zakończonych łuków schodkowych wgłębianych we wnętrza budowli. Między

nimi przylegające niskie wieżyczki ozdobione sterczynami. Drugą kondygnację tworzy szereg podwójnych okien misternie zdobionych zakończonych łukiem ostrym. Nad nimi szereg płaskorzeźb. W trzeciej kondygnacji nad centralnym portalem okrągłe okno wypełnione ażurowym witrażem – rozetą. Po jego obu stronach wieże dzwonnice z ostrołukowymi otworami okiennymi zakończone wieżyczkami ze sterczynami.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym nazwę i dwie widoczne cechy stylu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: B

Przykładowe uzasadnienie:

W źródle 1. został opisany styl gotycki w architekturze, który na przełomie XVIII i XIX wieku był synonimem barbarzyństwa i złego smaku. Cechami tego stylu są m.in. ostrołukowe okna, maswerki, ażurowe rozety, strzelistość, wyrazisty i bogato zdobiony portal – wszystkie te elementy widać na fotografii B, przedstawiającej jeden z najbardziej znanych obiektów gotyckich, katedrę w Amiens.

Nowożytność (XVI–XVIII)

Zadanie 15. (0–1)

Wyjaśnij związek między pomysłem wzniesienia świątyni widocznej w źródle 1., a powstaniem tekstu zaprezentowanego w źródle 2.

Źródło 1. Opis świątyni

Fasada złożona z szeregu kolumn i półkolumn z korynckimi głowicami, w głębi dziewięć otworów okiennych z balkonami. W środkowej części fasady tympanon. Nad kolumnadą rząd rozłożonych symetrycznie okien. Na szczytach narożnych okien dwa zegary. Nad budowlą wznosi się wysoka olbrzymia kopuła z latarnią. W głębi widoczne dwie mniejsze kopuły. Na szczycie fasady ustawionych 13 posągów. Miejsce centralne zajmuje postać Jezusa Chrystusa otoczonego przez 11 apostołów.

Źródło 2. Fragment dokumentu z 1517 roku

27. Wysoko stawiają człowieka ci, którzy twierdzą, że dusza ulatuje natychmiast, gdy tylko zadźwięczy moneta wrzucona do puszeki.

28. Jest rzeczą pewną, iż dźwięk monety wrzuconej do puszeki może powiększyć zyski i wzmóc chciwość, lecz wstawiennictwo Kościoła uzależnione jest wyłącznie od woli Bożej.

[...] 32. Potępieni zostaną na wieki wraz ze swymi mistrzami ci, którzy wierzą, iż listy odpustowe zabezpieczą im zbawienie.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie związku.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Między innymi w związku z budową świątyni przedstawionej na fotografii (bazylika pw. Świętych Piotra i Pawła w Rzymie) upowszechniła się symonia, której jednym z przejawów była sprzedaż odpustów. Aby zyskać fundusze na budowę potężnej i okazałej świątyni kolejni papieże odpuszczali grzechy za pieniądze. Stało się to jedna z głównych przyczyn protestu Marcina Lutra z 1517 roku (źródło 2.), co przerodziło się w ogólnoeuropejski ruch zwany reformacją.

Zadanie 16. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polegał – według autora tekstu – związek między etyką purytańską a rozwojem kapitalizmu.

Max Weber o roli pracy

Tym, czego żąda Bóg, nie jest praca jako taka, lecz racjonalna praca w zawodzie. W purytańskiej idei zawodu nacisk spoczywa zawsze na tym metodycznym charakterze ascezy zawodowej, nie zaś – jak u Lutra – na przyjęciu losu, jaki Bóg nieodwołalnie wyznaczył człowiekowi [...]. Bogactwo jest czymś wątpliwym tylko wtedy, kiedy stanowi pokusę do lenistwa i do korzystania z grzesznych rozkoszy życia, dążenie do niego zaś tylko wówczas, gdy zdobywa się je, by prowadzić później beztroskie i wesołe życie. Jednakże jako rezultat wypełniania obowiązku zawodowego jest ono nie tylko moralnie dozwolone, lecz wręcz zalecane [...]. Pragnienie ubóstwa [...] jest równoznaczne z pragnieniem choroby; jest ono godne nagany jako próżniacze i uwłacza chwale Boga.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie związku.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie:

Etyka purytańska odznaczała się kultem pracy, jako obowiązku zawodowego. Bogactwo, jako efekt wytężonej pracy, purytanie postrzegali pozytywnie, nadawali mu moralny wymiar. Zatem religijnie usprawiedliwione dążenie do zamożności aktywizowało purytan w ich przedsiębiorczości. Służyło zatem rozwojowi kapitalizmu.

Zadanie 17.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 17.1. i 17.2.

Zadanie 17.1. (0–1)

Rozstrzygnij czy opisane budynki reprezentują ten sam styl architektoniczny.

Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj nazwę typu opisanych budynków i określ jego funkcję w średniowiecznym mieście.

Nazwa:

Funkcja:

Opisy budynków

Budynek A.

Budynek trzykondygnacyjny na planie prostokąta z czworokątną wieżą o dobrze wyważonych proporcjach. Prostokątne okna rytmicznie rozłożone na każdym z pięter, ozdobione pilastrami. Nad drzwiami i oknami I piętra tympanony. Dach ozdobiony attyką. Wieża zakończona trzy stopniową okrągłą wieżyczką.

Budynek B.

Budynek dwukondygnacyjny zbudowany z cegły w kształcie prostopadłościanu z przylegającą wieżą zegarową. Ma nieduże symetrycznie rozłożone prostokątne otwory okienne. Dach ozdobiony attyką. Wieża w dolnej części prostokątna w górnej ośmiokątna, zakończona metalowym hełmem z niewielkimi oknami zakończonych półokrągłymi łukami.

17.1.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu fotografii.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Tak

Przykładowe uzasadnienie:

Na obu fotografiach zostały przedstawione budynki renesansowe, o czym świadczy obecność attyk, harmonia między pionem i poziomem, proporcjonalność.

17.2.

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie prawidłowej nazwy typu budynku i wyjaśnienie jego funkcji.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:

Ratusz

Przykładowe uzasadnienie:

W średniowieczu, później także, ratusz był siedzibą władz miasta (rady miasta).

Zadanie 18.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 18.1. i 18.2.

Zadanie 18.1. (0–2)

Każdemu fragmentowi dokumentu ze źródła 2. przyporządkuj przedstawiciela dynastii Jagiellonów ze źródła 1., który był związany z jego wydaniem. Odpowiedzi zapisz poniżej.

Fragment dokumentu A:

Fragment dokumentu B:

Fragment dokumentu C:

Zadanie 18.2. (0–1)

Który z przedstawicieli dynastii Jagiellonów zmarłych w XVI wieku, uwzględnionych w źródle 1., poniósł śmierć na polu bitwy? Podaj jego imię i przydomek.

Źródło 1. Tablica genealogiczna Jagiellonów (fragment)

1. Władysław Jagiełło, król Polski, zmarł w 1434
 - 1.1. Władysław Warneńczyk, król Polski i Węgier, zmarł w 1444
 - 1.2. Kazimierz Jagiellończyk, król Polski, zmarł w 1492
 - 1.2.1. Władysław Jagiellończyk, król Czech i Węgier, zmarł 1516
 - 1.2.1.1. Ludwik Jagiellończyk, król Czech i Węgier, zmarł 1526
 - 1.2.2. Jan Olbracht, król Polski, zmarł 1501
 - 1.2.3. Aleksander Jagiellończyk, król Polski, zmarł 1506
 - 1.2.4. Zygmunt Stary, król Polski, zmarł 1548
 - 1.2.4.1. Zygmunt August, król Polski, zmarł 1572

Źródło 2. Fragmenty aktów prawnych

Fragment dokumentu A:

[...] My [...], z Bożej łaski król polski, w. książę litewski [...], współczesnym i potomnym do wiadomości podajemy: [...] siostrzeńcowi Naszemu, Albrechtowi, margrabiemu brandenburskiemu i [...] jego prawowitym męskim potomkom nadajemy we wieczystą i niepodzielną inwestyturę [...] poniżej wymienione ziemie [...]. Ziemie [te] poprzedni mistrze w. i tenże zakon mieli w swym posiadaniu, korzystali z nich i używali aż do ostatniej [...] wojny, na przyszłość zaś ma je Albrecht trzymać [...] jako wieczyste [...] lenno.

Fragment dokumentu B:

[...] Iż już Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie jest jedno nierozdzielne i nieróżne ciało, a także nieróżna, ale jedna spolna Rzeczpospolita, która się ze dwu państw i narodów w jeden lud zniosła i społa. [...] A temu obojemu narodowi żeby już wiecznemi czasy jedna głowa, jeden pan i jeden król spolny rozkazywał [...].

Fragment dokumentu C:

[...] Ponieważ prawa ogólne i ustawy dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym sejmie radomskim wraz ze wszystkimi Królestwa naszego prałatami, radami i posłami ziemskimi za słuszne i sprawiedliwe uznaliśmy, jakoż postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego (nihil novi) stanowionym być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich [...].

18.1.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe wskazania.

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe wskazania.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Fragment dokumentu A – Zygmunt Stary

Fragment dokumentu B – Zygmunt August

Fragment dokumentu C – Aleksander

18.2.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Ludwik Jagiellończyk

Zadanie 19. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba źródła odnoszą się do tej samej wojny. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: ...

Uzasadnienie: ...

Źródło 1. Opis rysunku satyrycznego

Wojskowe buty depczą rozłożoną mapę z napisami: Karpaty, Kraków, Śląsk, Mazowsze, Pomorze, Prus. Holewy butów opatrzone zostały trzema godłami. Pierwsze godło przedstawia tarczę herbową z pasami poziomymi naprzemiennie ułożonymi w kolorze jasnym i ciemnym. Tarcza przecięta poprzecznym pasem ozdobionym roślinnym ornamentem. Drugie godło przedstawia trzy korony ułożone w trójkąt, jedna wyżej i dwie niżej. Na trzecim godle ukazany ukoronowany dwugłowy orzeł trzymający w szponach berło i jabłko królewskie/ kulą zwieńczoną krzyżem.

Źródło 2. Fragment opisu działań wojennych z epoki

[Rok 1706] Ciężkie opłakane, żadnym piórem dostatecznie nie wyrażone nastąpiły na ojczyznę naszą podczas tej wojny czasy, którą król August [...] wznieciwszy niewinnie potem Rzeczpospolitą w nią uwikłał i tak długo dla utrzymania honoru swego trzymał [...] skąd wiele wojsk moskiewskich do Korony i Litwy naprowadził, którzy nie według umówionego sojuszu 12 tysiącami [...] lecz wielkimi wojskami Koronę i Litwę przechodzili, niezliczone miliony szkód czynili [...] po dworach szlacheckich, jak wieśniaczych chałupach [...].

Nie pofolgował i sam król August, lubo kilka razy asekurował Rzeczpospolitą, jako własnym kosztem miał tę wojnę prowadzić, ale inaczej się stało, gdy coraz nowe sukursy wprowadzając z Saksonii wielkie na nich prowianty i pieniądze wybierano [...].

Z drugiej strony uciążali królestwo Polskie Szwedzi nieznośnymi prawie kontrybucjami, a goniąc się z królem Augustem w poprzek i wzdłuż Polskę przechodzili [...].

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Tak

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 2. opisuje sytuację w Rzeczpospolitej w trakcie wielkiej wojny północnej, w której nie była ona formalnie stroną, choć realnie stała się teatrem działań militarnych wojsk saskich, szwedzkich i rosyjskich. Źródło 1. symboliką nawiązuje do tej samej

wojny – buty wojskowe, oznaczone godłami Saksonii, Rosji i Szwecji, depczą mapę Polski.

Zadanie 20. (0–1)

Rozstrzygnij, którego rozbioru Rzeczypospolitej dotyczą dane w tabeli. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych i mapy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Opis mapy rozbiorów Rzeczypospolitej

Na mapie przedstawiono obszar trzech rozbiorów Rzeczypospolitej.

I rozbiór 1772

Rosja: województwo: mścisławskie, witebskie i połockie oraz część mińskiego i inflanckiego.

Prusy: województwo chełmińskie (oprócz Torunia i Gdańska), malborskie i pomorskie, Warmia.

Austria: południowa część województwa sandomierskiego i krakowskiego, prawie całe województwo ruskie (oprócz ziemi chełmskiej) i bełskie.

II rozbiór 1793

Rosja: województwo: braclawskie, kijowskie, podolskie oraz część województwa mińskiego, wileńskiego, nowogródzkiego, brzesko-litewskiego i wołyńskiego.

Prusy: Toruń i Gdańsk, województwo poznańskie, gnieźnieńskie, kaliskie, łęczyckie, sieradzkie, inowrocławskie, płockie, brzesko-kujawskie, ziemię dobrzyńską, na wschodzie część województwa mazowieckiego i rawskiego.

III rozbiór 1795

Rosja: ks. Kurlandzkie, woj. Żmudzkie, trockie, pozostałą część województwa wileńskiego, nowogródzkiego, brzeskolitewskiego, wołyńskiego,

Prusy: reszta Mazowsza (z Warszawą) i Podlasia, skrawki Małopolski i Żmudzi.

Austria: pozostała część Małopolski (między Pilicą a Bugiem) z Krakowem oraz część Mazowsza i Podlasia.

Źródło 2. Straty terytorialne Rzeczypospolitej w XVIII wieku

t.km- terytorium Rzeczypospolitej w tys. km²

t.%- terytorium Rzeczypospolitej w %

l.mln- ludność Rzeczypospolitej w mln

l.%- ludność Rzeczypospolitej w %

zaborca	t.km	t. %	l.mln	l. %
Rosja	120	56	1,2	32
Prusy	48	22	1,0	27
Austria	47	22	1,5	41
Razem	215	100	3,7	100

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

III rozbiór

Przykładowe uzasadnienie:

Z danych w tabeli wynika, że nabytki Rosji były ponad dwa razy większe niż pozostałych zaborców. Taka dysproporcja występowała także przy II rozbiórce, ale wówczas Austria nie wzięła udziału w podziale Rzeczypospolitej.

Zadanie 21. (0–2)

Obok liter oznaczających fragmentów biografii (A–C) wypisz odpowiadające im nazwiska.

Fragment biografii

A. W czasie konfederacji barskiej był regimentarzem, walczył na Ukrainie, w Małopolsce i na Litwie. Po upadku konfederacji wyemigrował z kraju. W 1777 r. wstąpił do amerykańskiej Armii Kontynentalnej, gdzie dowodził brygadą kawalerii. [...] Sławę przyniosła mu kampania prowadzona w 1779 r., kiedy to pokonał Anglików w bitwie pod Charleston. W słynnej bitwie pod Savannah został ranny i wkrótce potem zmarł.

B. Był wychowankiem Szkoły Rycerskiej w Warszawie, którą ukończył w 1769 r. Dalsze „szlify wojskowe” zdobywał za oceanem, uczestnicząc w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Jako inżynier wojskowy odznaczył się przy oblężeniu Saratogi (1777) oraz przy budowie umocnień wokół West Point (1778–1780). [...] W 1815 r. zamieszkał w Solurze w Szwajcarii, gdzie też zmarł.

C. Ten wybitny francuski polityk w wojnie w Ameryce uczestniczył w latach 1777–1778 oraz 1780–1781. [...] Po wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej w 1789 r. stanął na czele Gwardii Narodowej; był też deputowanym do Stanów Generalnych. Należał do grona inicjatorów uchwalenia Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela. Z powodu eskalacji rewolucji w latach 1792–1800 przebywał na emigracji. Do czynnej działalności politycznej powrócił po 1815 r., kiedy był m.in. posłem do parlamentu.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe nazwiska.

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe nazwiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A – [Kazimierz] Pułaski

B – [Tadeusz] Kościuszko

C – [Marie Joseph] de La Fayette

Zadanie 22. (0–1)

Wyjaśnij okoliczności ustanowienia orderu, do których nawiązuje tablica pamiątkowa. W odpowiedzi odwołaj się do jej treści.

Opis tablicy upamiętniającej kawalerów Orderu Virtuti Militari na Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Tablica z brązu w kształcie otwartej księgi. Po lewej stronie napis: „1792-2012 bohaterskim obrońcom ojczyzny odznaczonym orderem Virtuti Militari w 220. rocznicę ustanowienia orderu. Rodacy 18 czerwca 2012 r.” Napis poprzedzony monogramem złożonym ze splecionych ozdobnych liter S A R zwieńczonych koroną. Po prawej stronie wypukły równoramienny krzyż, w miejscu przecięcia się jego ramion orzeł otoczony wieńcem laurowym. Na ramionach krzyża napis „Virtuti Militari”.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wyjaśnienie okoliczności z odwołaniem do treści tablicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Order został ustanowiony przez króla Stanisława Augusta w trakcie wojny z Rosją w roku 1792, czyli tzw. wojny w obronie Konstytucji 3 maja (po bitwie pod Zieleńcami). Na tablicy, obok daty, widnieje inicjał ostatniego króla Polski.

XIX wiek

Zadanie 23. (0–2)

Zapoznaj się z danymi i oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wpisz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1. Na przełomie XVIII i XIX w. trzecia część światowej produkcji dóbr przetworzonych pochodziła z Chin.
2. W XIX w. systematycznie wzrastał udział Wielkiej Brytanii w światowej produkcji przemysłowej.
3. Pod koniec XIX w. znacznie wzrósł udział Stanów Zjednoczonych Ameryki w światowej produkcji przemysłowej.

Zestawienie. Udział wybranych obszarów/państw w światowej produkcji dóbr przetworzonych/produkcji przemysłowej w latach 1800–1900 (%)

P – państwa

WB – Wielka Brytania

F – Francja

PN – państwa niemieckie/Niemcy

R – Rosja

J – Japonia

CH – Chiny

I – Indie

P	1800	1830	1860	1880	1900
WB	4,3	9,5	19,9	22,9	18,5
F	4,2	5,2	7,9	7,8	6,8
PN	3,5	3,5	4,9	8,5	13,2
R	5,6	5,6	7,0	7,6	8,8
USA	0,8	2,4	7,2	14,7	23,6

J	3,5	2,8	2,6	2,4	2,4
CH	33,3	29,8	19,7	12,5	6,2
I	19,7	17,6	8,6	2,8	1,7

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe wskazania

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe wskazania

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1–P

2–F

3–P

Zadanie 24. (0–2)

Sformułuj dwa argumenty na potwierdzenie tezy, że zaprezentowany obraz propaguje idee romantyzmu. W odpowiedzi odwołaj się do jego treści.

Opis obrazu Eugène'a Delacroix

Obraz przedstawia scenę bitewną. Na pierwszym planie leżą bezwładne ciała poległych na barykadach. Pomiedzy nimi biegnie kobieta, dumnie trzymająca w jednym ręku powiewającą trójkolorową niebiesko-biało-czerwoną flagę, a w drugiej karabin z bagnetem. Na jej głowie widoczna czapka frygijska, suknia opada z jej ramion. Ma poważny wyraz twarzy, spogląda na towarzyszących jej uzbrojonych dwóch mężczyzn. Jeden z nich ubrany jest w surdut i cylinder na głowie, drugi w koszuli i czapce. Obok niej z drugiej strony biegnie przejęty kilkuletni chłopiec z przewieszoną przez ramię torbą, beretem na głowie i wymachuje trzymanym w ręku pistoletem. W głębi widać walczących, bitwa toczy się dalej. Zza rozpościerającej się nad walczącymi obłoku powstałego z prochu wystrzałów wylania się zabudowa miasta z gotycką wieżą katedry.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe argumenty z odwołaniem do treści obrazu.

1 pkt – odpowiedź zawierająca jeden prawidłowy argument z odwołaniem do treści obrazu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

Obraz nawiązuje do haseł rewolucyjnych, o czy świadczą m.in. upersonifikowana wolność, scena walki na barykadach, trójkolorowa flaga będąca nawiązaniem do rewolucji francuskiej i jej haseł.

Na obrazie można odnaleźć nawiązania do haseł demokratycznych: wśród walczących znajdują się przedstawiciele różnych warstw społecznych, główna postać ma na sobie czapkę frygijską, symbolizującą wolność.

Zadanie 25. (0–2)

Podaj nazwy dwóch wydarzeń historycznych z dziejów Francji z lat 1815–1852, do których pasują zacytowane słowa. Odpowiedź uzasadnij, wyjaśniając wpływ tych wydarzeń na dzieje Europy.

Wydarzenie 1:

Uzasadnienie:

Wydarzenie 2:

Uzasadnienie:

Fragment wypowiedzi Metternicha

Gdy Francja kicha, cała Europa dostaje kataru.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca dwie nazwy wydarzeń wraz z uzasadnieniem.

1 pkt – odpowiedź zawierająca jedną nazwę wydarzenia wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wydarzenie 1: rewolucja lipcowa [rewolucja 1830]

Przykładowe uzasadnienie: Wydarzenia rewolucji lipcowej stały się zachętą dla innych narodów europejskich do walki o niepodległość i zerwanie z porządkiem ustanowionym na kongresie wiedeńskim. Przykładem jest powstanie listopadowe.

Wydarzenie 1: rewolucja lutowa [rewolucja 1848]

Przykładowe uzasadnienie: Wydarzenia rewolucji lutowej w Paryżu doprowadziły do obalenia monarchii we Francji i ustanowienia republiki. Zapoczątkowały falę ruchów rewolucyjnych w całej Europie, określanych wspólnym mianem Wiosny Ludów.

Zadanie 26. (0–1)

Rozstrzygnij, czy działania przedstawione w źródle 2. dotyczą powstania, którego termin wyznaczył Ludwik Mierosławski (źródło 1.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

W 1845 roku odbyły się w Poznaniu oraz w Krakowie narady dotyczące terminu wybuchu powstania. Za jego przyspieszeniem wypowiadała się grupa młodszych konspiratorów z Dembowskiem na czele. [...] Przeważał głos Ludwika Mierosławskiego, który w spotkaniach brał udział jako ekspert wojskowy. Zdecydowano, że powstanie wybuchnie w lutym 1846 na terenie wszystkich trzech zaborów.

Źródło 2. Opis mapy

Na mapie zaznaczono:

Najdalszy zasięg działań powstańczych: obejmujący m.in. miasta: Czarnków, Wągrowiec, Oborniki, Buk, Grodzisk, Rogalin, Kościan, Poznań, Gniezno, Wrześnię, Jarosławiec, Środę, Książ, Gostynin, Koźmin, Raszków, Ostrów

Zasięg samodzielnej administracji powstańczej obejmujący, m.in. miasta Gniezno, Wrześnię, Jarosławiec, Środę, Miłosław, Książ, Gostynin, Koźmin, Nowe Miasto, Raszków, Pleszew

Przemarsz oddziałów powstańczych pod dowództwem Mierosławskiego 30 IV–9 V:
Miłosław–Września–Gniezno–Mogilno–Sokołowo–Miłosław
Polskie obozy wojskowe w: Września, Miłosław, Nowe Miasto, Książ, Pleszew
Miejsca ważniejszych bitew i potyczek: Ostrów, Raszków, Koźmin, Gostyń, Książ,
Miłosław, Sokołowa, Grodzisk, Buk, Oborniki
Granice Wielkiego Księstwa Poznańskiego

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Nie

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 1. dotyczy okoliczności wybuchu powstania krakowskiego z 1846 roku, które nie przerodziło się w trójzaborowe powstanie i szybko upadło. Natomiast na mapie przedstawiono walki w Wielkopolsce z okresu wiosny ludów z 1848 roku, w których wziął udział Mierosławski.

Zadanie 27. (0–1)

Rozstrzygnij, czy dokument (źródło 1.) został ogłoszony w czasie konfliktu, do którego nawiązuje źródło 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Fragment aktu prawnego

Poprawka XIII

§1. Nie będzie w Stanach Zjednoczonych lub jakimkolwiek miejscu podległym ich władzy ani niewolnictwa, ani przymusowych robót, chyba jako kara za przestępstwo, którego sprawca został prawidłowo skazany.

Źródło 2. Opis serii znaczków [fragment]

Na znaczku 1. i 3. jedna z dwóch postaci sławnych Polaków związanych z historią Stanów Zjednoczonych.

Znaczek 2. przedstawia scenę bitewną. Nad jedną stroną konfliktu powiewa flaga Stanów Zjednoczonych. Napis na znaczku: „Yorktown”.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:

Nie

Przykładowe uzasadnienie:

Poprawka do Konstytucji USA przywołania w źródle 1. została wprowadzona na skutek wojny secesyjnej, a nie wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych, do czego nawiązują znaczki ze Źródła 2. (Kościuszek, Pułaski, bitwa pod Yorktown).

Zadanie 28. (0–1)

Wyjaśnij, odwołując się do faktografii, z czego wynikała wyjątkowa sytuacja Polaków w Krakowie, opisana w artykule.

Artykuł prasowy z przełomu XIX i XX wieku [fragment]

Za czasów niewoli Kraków był długi czas źródłem narodowego pokrzepienia. Przy wzmożeniu ucisku udawały się do niego ze Śląska pielgrzymki pobożnych, z Poznańskiego – wycieczki inteligencji. Na Wawelu i na Kopcu Kościuszki ogrzewały się serca przeszłości; była ona im ostoją i bodźcem. [...] Królowie i bohaterzy nasi byli zawsze z nami. [...]

To słońce naszej przeszłości, świecące tak jasno w Krakowie, łączyło swoje promienie ciepłotą ogniska naszej kultury, rozwijającej się tam bądź co bądź swobodniej.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjątkowość położenia Polaków w Krakowie wynikała z odmiennej polityki władz zaborczych. O ile w zaborze rosyjskim i pruskim nasiliły się represje wymierzone w polski żywioł narodowy, to w zaborze austriackim – na skutek reformy wewnętrznej tego państwa (powstanie monarchii dualistycznej, wprowadzenie autonomii na niektórych obszarach, np. Galicji) istniały większe swobody.

Zadanie 29. (0–1)

Rozstrzygnij, czy pocztówka propaguje idee charakterystyczne romantyzmu czy pozytywizmu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do jego elementów graficznych.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Opis karty pocztowej wydanej w 1905 roku

Na rysunku przedstawiono popiersia trzech mężczyzn wpisane w okrągłe ramki z roślinnymi motywami, na których umieszczone podpisy. Na dole rysunku podpis: „Trzej zasłużeni Wielkopoleanie”.

Mężczyzna w górnej ramce z przypiętym orderem Orła Białego. Pod nim podpis „St. Staszic, ur. w Pile 1755, zm. w Warszawie 1926”. Niżej dewiza: „Praca oszczędność nauka”.

Poniżej przedstawienie dwóch innych mężczyzn. Pod postacią po lewej stronie podpis: „ks. Marcinkowski, ur. w Poznaniu 1800 zm. 1846”. Po prawej stronie postać w rogatywce, pod nią podpis: „M. Jackowski Patron kółek Włościańskich zm. 1905”.

Poniżej zwoje dokumentów: „Ustawy Towarzystwa Pomocy Naukowej”, „Bazar dla Poparcia Handlu i Przemysłu”, „Koła Włościańskie”. Pomiędzy roślinnymi ornamentami: otwarta księga z widocznym fragmentem hasła „Oświata dokona ludu cudu”, ul z

pszczołami nad nim, kotwica zawieszona na dębowej gałęzi, pług, kosa, kowadło z młotem.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do elementów graficznych plakatu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rysunek nawiązuje do haseł właściwych pozytywizmowi, który zamiast do walki zbrojnej o niepodległość (romantyzm) proponował odwoływanie się do pracy organicznej (modernizacja gospodarki, narzędzia rolnicze, handel) i pracy u podstaw (oświata i nauka), ponieważ w tym upatrywał szans na przetrwanie żywiołu polskiego.

Historia najnowsza (po 1914 roku)

Zadanie 30. (0–1)

Rozstrzygnij, które ze źródeł (1–2) odnosi się do wydarzeń wcześniejszych.

Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Źródło 1. Opis „nekrologu” publikowanego w prasie

Na rysunku–„nekrologu” tekst: „Przejęte niezmierną radością oznajmiamy do niedawna ujarzmione a dziś wolne Narody, że ich zła macocha Austria-Wiedźma operowana w Zakładzie Wilhelma, zmarła po ciężkich kurczach na uwiad starczy, przekłeta przez wszystkich, którzy mieli nieszczęście z nią się zetknąć. Ohydny jej pogrzeb, odbył się w tych dniach na polach Macedonii, nad Piawą i za Renem. Niech odpoczywa w wiecznym spokoju i niech nigdy nie doczeka się zmartwychwstania. Polacy, Czechosłowacy, Jugosłowianie. Zakład Pogrzebowy Wilsona i S-ki.

Źródło 2. Opis rysunku satyrycznego

Rysunek przedstawia sześciu mężczyzn podążających pojedynczo za sobą tworząc łańcuch. Każdy wymachuje ręką z zaciśniętą pięścią grożąc idącemu przed nim, słowa ich wypowiedzi umieszczone nad postaciami. Cztery pierwsze osoby popychają za ramię poprzednika. Pierwszy mężczyzna w wojskowej czapce, zwraca się do kolejnej: „Jeśli mnie dotkniesz, to ja...”. Drugi z kolei z długimi wąsami w mundurze wojskowym i hełmie grozi następnej: „Jeśli się ruszysz, to ja...”. Nad trzecim mężczyzną ubranym w długą szatę i wysoką czapkę (fez) napis: „Jeśli uderzysz tego małego kolesia, to ja...”. Czwarta osoba w mundurze i hełmie ze szpikulcem (pikielhauba) mówi do kolejnej: „Jeśli uderzysz mojego przyjaciela, to ja...”. Piąty mężczyzna też żołnierz ale w innym mundurze i w czapce z daszkiem wypowiada się: „Jeśli uderzycie jego ...”. Ostatni z mężczyzn we fraku i cylindrze biegnie za poprzednimi i pokrzykuje: „ho jeśli ...”.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Źródło 2.

Przykładowe uzasadnienie

Źródło 2. odnosi się do wydarzeń wcześniejszych, ponieważ ilustruje genezę I wojny światowej, która rozpoczęła się od reakcji łańcuchowej państw sojuszniczych na konflikt serbsko-austriacki. Źródło 1. nawiązuje do rozpadu Austro-Węgier jesienią 1918 roku.

Zadanie 31. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba plakaty zostały opublikowane przez tę samą stronę konfliktu.

Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do elementów graficznych każdego z nich.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Opis plakatów A i B z okresu I wojny światowej

Plakat A przedstawia groźnie wyglądającą bestię, widać tylko jego górną część: głowę, tułów i łapy. Na głowie ma hełm zakończony stożkiem (pikielhauba). Bestia zakrwawione ręce wyciąga w kierunku globu ziemskiego, półkula północna Ziemi jest częściowo pokryta krwią.

Na plakacie B jeździec na koniu w paradnym mundurze w hełmie ozdobnym orłem. Nad nim powiewa flaga czarno-biało-czerwona rozpostarta przez kobietę w zbroi z czarnym krzyżem na piersiach i hełmie z dwoma rogami. Jeźdźca otaczają wiwatujący żołnierze, jeden z nich w hełmie (pikielhauba).

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do elementów graficznych obu plakatów.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nie

Przykładowe uzasadnienie:

Plakat A ma negatywne przesłanie, ukazuje krwiożerczą bestię w charakterystycznym dla armii niemieckiej hełmie na głowie, wyciągającą zakrwawione ręce wyciąga w kierunku globu ziemskiego. Plakat B z kolei przedstawia wizję pozytywną – niemiecki cesarz (świadczy o tym flaga) jako zwycięzca i wybawca w otoczeniu żołnierzy i personifikacji Niemiec.

Zadanie 32. (0–2)

Obok liter oznaczających fragmentów biografii (A-C) wypisz odpowiadające im nazwiska.

Fragment biografii

A. Działacz narodowy i niepodległościowy, redaktor i publicysta, wydawca górnośląskiego „Polaka”, poseł do Reichstagu, polski komisarz plebiscytowy na Górnym Śląsku, faktyczny dyktator III powstania śląskiego, poseł na Sejm RP oraz do Sejmu Śląskiego, przywódca Chadecji, sądzony i skazany w procesie brzeskim, od 1935 roku

na emigracji w Czechosłowacji, współtwórca opozycyjnego wobec sanacji tzw. Frontu Morges, wiosną 1939 roku powrócił do kraju, gdzie wkrótce zmarł.

B. Pianista, wirtuoz, kompozytor, polityk, przedstawiciel Komitetu Narodowego Polskiego w Stanach Zjednoczonych, prezydent rady ministrów i minister spraw zagranicznych, delegat Polski na konferencję pokojową w Paryżu, współinicjator opozycyjnego wobec rządów piłsudczyków tzw. Frontu Morges, podczas II wojny światowej przewodniczący Rady Narodowej RP.

C. Działacz ludowy i niepodległościowy, jeden z twórców Stronnictwa Ludowego oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piaś”, poseł do austriackiej Rady Państwa, przewodniczący Polskiej Komisji Likwidacyjnej, w okresie Drugiej Rzeczypospolitej trzykrotny premier, jeden z przywódców Centrolewu, sądzony i skazany w procesie brzeskim, w latach 1933–1939 na emigracji politycznej w Czechosłowacji, w czasie II wojny światowej internowany przez Niemców.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe nazwiska.

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe nazwiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A – [Wojciech] Korfanty

B – [Ignacy Jan] Paderewski

C – [Wincenty] Witos

Zadanie 34.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 34.1. i 34.2.

Zadanie 34.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, do którego genezy nawiązuje tekst.

Zadanie 34.2. (0–1)

Podaj nazwiska przywódców USA i ZSRS, którzy sprawowali władzę w czasie wydarzeń, do których nawiązuje tekst.

Przywódca USA: :...

Przywódca ZSRS:

O początkach kryzysu zimnowojennego z 1962 roku

Myśl o zainstalowaniu rakiet z głowicami jądrowymi [...] przyszła mi do głowy podczas wizyty w Bułgarii. [...] Myślałem tak: jeśli zainstalujemy rakiety potajemnie oraz jeśli Stany Zjednoczone odkryją te rakiety po ich zainstalowaniu i przygotowaniu do ataku, Amerykanie pomyślą dwa razy zanim spróbują zlikwidować nasze instalacje za pomocą środków militarnych.

34.1.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłową nazwę.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
kryzys kubański / kryzys karaibski

34.2.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
[John Fitzgerald] Kennedy
[Nikita] Chruszczow

Zadanie 35. (0–2)
Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do obu wydarzeń przywołanych w źródle. Wydarzenia, do których odwołuje się autor, rozegrały się w roku
A. 1956.
B. 1968.
C. 1970.
D. 1976.

Uzasadnienie:

Fragment wspomnień

Po latach wystygł mi gniew na Gomułkę za represje wobec mnie i moich przyjaciół. Dostawałem od niego baty, ale sam pchałem się do bijatyki. Starłem się uderzać celnie i dotkliwie, nie powinienem się więc dziwić, że sam też obrywałem. Gorzej jest z kampanią „antysyjonistyczną” i wypchnięciem na obczyznę tysięcy Bogu ducha winnych Polaków wyłącznie za żydowskie pochodzenie. Ta rana czasem jeszcze ropyje, w gruncie rzeczy był to jednak problem wewnątrzpolski. Ale sierpniowej hańby [...] nie umiem Gomułce darować, ponieważ to, co Polacy zrobili [...], jest także moją hańbą.

Zasady oceniania
2 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do dwóch wydarzeń.
1 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do jednego wydarzenia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:
B
Przykładowe uzasadnienie:

Autor wspomina o „kampanii antysyjonistycznej” w Polsce czasów Gomułki, czyli o wydarzeniach będących skutkami „marca” 1968 roku. Wspomina także o „sierpniowej hańbie”, czyli udziale wojsk polskich w interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

Zadanie 36.

Przeczytaj źródło i wykonaj polecenia 36.1. i 36.2.

Zadanie 36.1. (0–1)

Wyjaśnij okoliczności wydania wspomnianego w źródle 1. dokumentu. W odpowiedzi odwołaj się do faktografii.

Zadanie 36.2. (0–1)

Podaj nazwisko autora cytowanego przemówienia oraz nazwisko wielkiego Amerykanina wspomnianego w tym przemówieniu.

Autor przemówienia:

Wielki Amerykanin:

Źródło 1. Fragment przemówienia

Sto lat temu, wielki Amerykanin, pod którego cieniem dziś stoimy, podpisał Proklamację Emancypacji. Ten ważny dekret stał się światłem nadziei milionów murzyńskich niewolników, którzy spalali się w płomieniach miazdzącej niesprawiedliwości. Stał się radosnym świtem kończącym długą noc ich niewoli.

Źródło 2. Opis fotografii z epoki

Czarnoskóry mężczyzna w garniturze i białej koszuli stoi pod cokołem pomnika. Pomnik przedstawia siedzącego w fotelu mężczyznę, ubranego w surdut. Na pomniku leży wieniec z kwiatów.

36.1.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Toczyła się w USA wojna domowa (secesyjna), ogłoszona w 1863 roku Proklamacja znosiła niewolnictwo na obszarze całych Stanów Zjednoczonych, co miało osłabić konfederatów.

36.2.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe nazwisko.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Autor przemówienia: [Martin Luther] King
Wielki Amerykanin: [Abraham] Lincoln

Zadanie 37. (0–1)

Dokończ zdanie. Wypisz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do symboliki rysunku.

Rysunek nawiązuje do genezy

- A. Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- B. Paktu Północnoatlantyckiego.
- C. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.
- D. Układu Warszawskiego.

Uzasadnienie:

Opis rysunku satyrycznego

Rysunek przedstawia statek przycumowany do brzegu z napisem „Europa”. Na jego pokład po mostku z napisem „Plan Schumana” wchodzi trzech mężczyzn za nimi troje dzieci. Każda z osób ma na ubraniu wypisane litery, pierwsza „D”, druga „F”, następna „I”, kolejne: „Be”, „Ne”, „Lux”.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do symboliki rysunku.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie:

C

Przykładowe uzasadnienie:

Na rysunku został przedstawiony statek z napisem „Europa”, do którego po mostku z napisem „Plan Schumana” wsiadają postacie uosabiające 6 państw europejskich. Plan Schumana stał się bezpośrednią przyczyną postania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali w 1951 roku, którą utworzyły: RFN, Francja, Włochy i kraje Beneluxu.

Zadanie 38. (0–3)

Wyjaśnij główne przesłanie ulotki, interpretując jej elementy graficzne i uwzględniając kontekst historyczny.

Ulotka z epoki

Opis. Na ulotce wypisane następujące skróty nazw i daty: „PKWN”, „22.VII.1944”, „WRON” „13.XII.1981” Skróty otacza drut kolczasty z wplecioną gwiazdą i napisem: „Ciągłość tradycji”. Litera T w tym napisie ma kształt młota, a litera C sierpa.

Zasady oceniania

3 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją minimum dwóch elementów graficznych, i uwzględniająca kontekst historyczny.

2 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją minimum dwóch elementów graficznych, bez uwzględnienia kontekstu historycznego.

1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, niepoparte interpretacją minimum dwóch elementów graficznych, i nieuwzględniająca kontekstu historycznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Głównym przesłaniem ulotki jest ukazanie analogii między utworzeniem PKWN oraz WRON. W obu przypadkach było to, zdaniem autora rysunku, efektem sowieckiej polityki zniewolenia. Świadczą o tym symbole ZSRS (czerwona pięcioramienna gwiazda oraz sierp i młot) a także drut kolczasty oplatający całość i podpisany „ciągłość tradycji”. Ulotka powstała w okresie stanu wojennego, o czym świadczą data 13 XII 1981 oraz znak obozu dla internowanych.

Wypowiedź argumentacyjna

Przykład 1

Główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był rozrost terytorialny tego państwa. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy i je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekt polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 Informatora.

Przykładowe ocenione realizacje

Realizacja 1.

Rzym swoją potęgę budował wiekami. Przez cały proces kreowania nowego imperium podbijane były co rusz to nowe terytoria, ludy i kultury. Każdy podbój zakończony sukcesem łączył się niejako z poszerzeniem rzymskiej kultury o nowe doświadczenia, wierzenia, tradycje i bogów. Choć kultura Rzymian do zamkniętych nie należała to doświadczenie próby czasu pokazało, że nie była ona pozbawiona wad, które w połączeniu z aspektami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi przyczyniły się do upadku ustroju republikańskiego i zaakceptowania nowej, nieformalnej formy sprawowania władzy przez cesarów. Republika istniała w latach 509–27 p.n.e. Senat był w niej ciałem ustawodawczym i wykonawczym. Rozwinęła się z niewielkiego, monarchicznego państwa-miasta (civitas) rządzonego przez królów w środkowej części Półwyspu Apenińskiego do największej potęgi świata antycznego, która pod kontrolą miała cały basen Morza Śródziemnego. Czasy republiki były okresem świetności szeroko pojmowanego już wówczas Rzymu. Do końca I w. p.n.e. pod jego kontrolą znajdował się cały Półwysep Apeniński, Galia, Hiszpania, Grecja, Macedonia, a także Azja Mniejsza, Sycylia, Sardynia oraz Korsyka i rejony północnego wybrzeża Afryki. Uważam, że nadmierny rozrost terytorialny nie był główną przyczyną, która doprowadziła do upadku republiki rzymskiej, a decydującą rolę odegrały inne wydarzenia, będące bodźcem do takiego, a nie innego biegu historii. W swojej pracy przedstawię przyczyny upadku republiki rzymskiej i przeanalizuję czynniki, które miały na to największy wpływ.

Przede wszystkim rozwój administracyjny republiki przestał nadążać za intensywną ekspansją terytorialną Rzymian. Imperium rozrastało się w zawrotnym jak na tamte czasy tempie i wiele nowych podbitych terytoriów zostało szybko podporządkowane zwycięzcom. Warto tu wspomnieć, że ustrój republikański był wydolny jedynie w przypadku państwa-miasta. Tak szybki rozrost zapoczątkował w I wieku p.n.e. poważny kryzys w obrębie rzymskiego sektora politycznego. Na początku I wieku p.n.e. wszyscy mieszkańcy Italii otrzymali obywatelstwo rzymskie. Ustrój republikański uniemożliwiał im jednak skuteczny udział w wyborach urzędników, tym samym nie pozwalając korzystać ze wszystkich przysługujących im praw. Innym czynnikiem, który zdecydowanie osłabił republikę rzymską, prowadząc ją niechybnie w kierunku upadku był okres dyktatury Sulli. Rzymska republika przewidywała możliwość funkcjonowania dyktatora, któremu przysługiwały liczne uprawnienia i władza absolutna, aby skutecznie zapobiec ciężkim kryzysom. Jednak skupienie tak wielkiej władzy w ręku jednej osoby było dla ustroju niebezpieczne. Toteż tę funkcję sprawowało się przez sześć miesięcy. Dyktatura Sulli jednak nie zakończyła się po tym okresie, lecz trwała przez czas

nieograniczony (sprawował ją aż trzy lata, do roku 79 p.n.e.). Rozpoczęły się wówczas prześladowania przeciwników politycznych, które pochłonęły kilka tysięcy ofiar. Towarzyszyła temu konfiskata majątków, który potem mogli na licytacjach odkupić bogaci sprzymierzeńcy i przyjaciele dyktatora. Pozbawił konsulów władzy wojskowej, zniósł cenzurę, zwiększył liczbę senatorów do sześciuset. Inicjatywa ustawodawcza trybunów ludowych musiała być zaakceptowana przez senat, ponadto trybun stracił możliwość pełnienia innych urzędów. Ograniczono rolę ekwitów na korzyść senatorów. Jego działania umocniły między innymi pozycję senatu kosztem trybunów ludowych. Innym aspektem z obszaru polityki, który warto wziąć pod uwagę rozważając przyczyny upadku republiki rzymskiej są wojny domowe optymatami i popularami w pierwszym wieku przed naszą erą. Brak wewnętrznego pokoju i zgody nie służył stabilizacji tak wielkiego państwa. Jedność, której nie było, była wówczas bardzo potrzebna. Wojny godziły w morale ludu, zaogniały niestabilną sytuację, a także dewastowały od środka kraj i jego gospodarkę. Powstanie I triumwiratu także nie służyło obowiązującemu wówczas ustrojowi, a wręcz godziło w jego fundamenty, ponieważ stosowano się do zasady, że w republice nie będzie miało miejsca nic, co nie spodoba się sprzymierzonym, czyli Cezarowi, Pompejuszowi oraz Krassusowi. Triumwirat rozpadł się w roku 53 p.n.e. wraz ze śmiercią Krassusa, jednak odcisnął swoje wyraźne piętno w dziejach republiki. Ostatecznym ciosem dla ówczesnego rzymskiego ustroju był okres dyktatury Juliusza Cezara. I choć wprowadził on szereg ważnych i istotnych reform, nie umniejszając przy tym znacznie roli senatu, to jednak był jego jawnym przeciwnikiem. Potem oficjalnie ogłosił, że w imieniu ludu rzymskiego broni republiki i urzędu trybunów ludowych przed złą rodów senatorskich. Po powrocie do Rzymu w 49 roku p.n.e. został obwołany przez zastraszonego senat dyktatorem. Funkcję tę sprawował tylko kilkanaście dni, zapewniając sobie wybór na konsula w następnym roku. Jawnie okazywał pogardę dla starych instytucji republikańskich. Choć formalnie starał się zachowywać pozory legalności swojej władzy, jego faktyczne decyzje prowadziły do niemal zupełnego rozkładu dawnego systemu rządów. Przykładem takiego podejścia było nadawanie sobie i związanym ze sobą ludziom najważniejszych stanowisk w państwie. Choć sam zrzekł się urzędu dyktatora, na rzecz konsula to w roku 46 p.n.e. przedłużono mu sprawowanie tego urzędu o 10 lat. Tym samym Cezar doprowadził do rzeczywistego jedynowładztwa. Przyniosło to tragiczny dla Cezara skutek – został zamordowany przez spiskowców w senacie w 44 roku p.n.e. Znowu o władzę w kraju wybuchła wojna domowa, która ostatecznie doprowadziła do upadku republikańskiego ustroju.

Przyczyn upadku republiki rzymskiej należy się także doszukiwać w ówczesnej przestrzeni społecznej. Praktyką stała się korumpowanie obywateli zebranych na zgromadzeniu ludowym przez ludzi bogatych, chcących tą drogą zdobyć wysoką pozycję polityczną. Nie było to trudne, ponieważ proletariusze stanowili większość zgromadzenia, a jako ludzie pozbawieni z reguły stałych źródeł utrzymania byli bardzo podatni na pokusę „łatwego pieniądza” i sprzedawali swoje głosy. Uważam, że znaczną rolę w osłabieniu pozycji senatu odegrała także reforma wojskowa Mariusza. Dzięki niej ochotnicy, którzy zaciągali się na 16 lat do służby wojskowej i otrzymywali stały żołd, po zakończeniu służby otrzymywali własną działkę ziemi. Dzięki temu wódz umacniał swoją pozycję lidera wśród podwładnych kosztem senatu. Prawdziwą zgorzelą ówczesnych rzymskich polityków byłby tzw. prywatne armie. Zamożni dowódcy wojskowi za własny majątek opłacali żołnierzy walczących u ich boku, a dzięki ich lojalności łatwiej im było rywalizować o władzę. Istotną rolę odegrały też powstania niewolników, które dosłownie

paraliżowały sprawne funkcjonowanie państwa. Był to m.in. bunt niewolników na Sycylii w II w. p.n.e. a także największe w dziejach republikańskiego Rzymu powstanie niewolników pod wodzą Spartakusa (73–71 r. p.n.e.). Ponadto w wyniku znacznego zmniejszenia się liczebności chłopstwa na skutek wojen i zaciągania się do wojska zwiększyła się rola plebsu miejskiego. Aspektem gospodarczym, który nadszarpnął budżet republiki był napływ taniego zboża z terenów zamorskich, jakie zostały podporządkowane przez Rzym. Powszechnym zjawiskiem stawał się brak wystarczającej siły roboczej w gospodarstwach, a nawet pozostawienie ich bez opieki przez warstwy chłopskie. Zrujnowani chłopcy wyzbywali się własnych gospodarstw m.in. na skutek wprowadzenia obowiązkowej służby wojskowej. Toteż działać zaczęli bracia Grakchowie, którzy poprzez swoje reformy i podział społeczeństwa, jaki po nich nastąpił przyczynili się do upadku republiki rzymskiej. W myśl tych reform obywatelom rzymskim miała być przyznawana ziemia, miały być remontowane drogi, zboże miało być dostępne dla ubogich, popierane było zakładanie nowych kolonii. Tyberiusz Grakchus chciał doprowadzić do odbudowania warstwy średnio zamożnych chłopów stanowiących o sile państwa. Negatywnym zjawiskiem było skupowanie gospodarstw chłopskich oraz ziemi publicznej przez bogatych właścicieli ziemskich, którzy tym samym umacniali swoją pozycję w państwie. Nastąpił proces zubożenia znacznej części ludności chłopskiej. Ich powszechna bieda wywoływała niezadowolenie, które negatywnie wpływało na atmosferę panującą w państwie. Taki bieg wydarzeń doprowadził do powstania latyfundiów, czyli wielkich posiadłości ziemskich, które były uprawiane przez tanią siłę roboczą, najczęściej w postaci niewolników. Można było zaobserwować wyraźne i jawne wykorzystywanie prowincji. Wskutek tych wyzysków wzrastały majątki arystokratów w centrum Rzymu. Ludność mieszkająca na prowincjach często była zmuszana do płacenia wysokich podatków na rzecz państwa i tym samym do zapełniania prywatnych skarbców.

Istotny jest także wątek kulturowy, o którym wspominałem na wstępie mojej pracy. Wraz z podbojem nowych terytoriów w szeregi Rzymu włączane były nowe kultury i tradycje. Z czasem tak wielka różnorodność w tej kwestii doprowadziła do tarć i wyraźnych różnic pomiędzy poszczególnymi ludami. To również, ale nie w głównej mierze przyczyniło się do braku zrozumienia, a w konsekwencji do upadku ówczesnego ustroju republiki. Przedstawione powyżej przeze mnie argumenty dowodzą, że nie tylko nadmierny rozrost terytorialny ówczesnej republiki rzymskiej doprowadził do jej upadku, a także i przede wszystkim szereg innych niekorzystnych dla niej wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych. Ustrój wraz z rozrostem terytorialnym stał się niewydolny. Liczni obywatele stracili możliwość z korzystania w pełni ze swoich praw do wyboru urzędników. Z biegiem czasu doszła także otwarta rywalizacja o władzę pomiędzy wpływowymi dowódcami. Pojawiło się też niezadowolenie ze strony ludu oraz szereg reform, które nie poprawiły napiętej sytuacji w państwie. Sytuację zaogniły także liczne powstania niewolników i kryzysy związane z pauperyzacją ludności chłopskiej. Wszystkie te czynniki wpłynęły na to, że ustrój republikański stał się niewydolny i ostatecznie upadł w 27 roku p.n.e.

1340 słów

A. Narracja historyczna: 9 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 12 punktów

Realizacja 2.

Upadek republiki rzymskiej to temat wielokrotnie poruszany przez historyków na przestrzeni wieków. Trudno jednoznacznie orzec, jaki był najważniejszy czynnik, który doprowadził do jej końca. Każda ze stawianych tez odnosi się do innych przyczyn. Moim zdaniem, główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był jej nadmierny rozrost terytorialny. Inne aspekty (polityczne – toczone wojny, społeczno-gospodarcze – rozwarstwienie społeczne i konflikty wewnętrzne) były również istotne, jednak uważam, że były wtórne, a głównym problemem było zwiększanie terytorium.

Prowadzone przez republikę rzymską wojny i podboje kolejnych państw doprowadziły do zmian społecznych wśród jej mieszkańców. Wyższe warstwy bogaciły się, zwiększając majątki ziemskie, podczas gdy biedniejsi popadali w ruinę. Na skutek udziału w kampaniach wojennych tracili gospodarstwa. Nie mieli możliwości pracować na roli i brać udziału w wojnach, co prowadziło do bankructwa. Dodatkowo, nie mieli już szansy na pracę u właścicieli majątków, którzy woleli korzystać z pracy niewolników. Wzrost liczby niewolników wynikał z podbijania państw ościennych, taki był główny powód. Zwiększenie terytorium prowadziło również do zmian gospodarczych w republice rzymskiej – nie dość, że miała ona nowe rynki zbytu, sama mogła sprowadzać część towarów. Doprowadziło to do tego, że zaczęto importować zboże z nowych terytoriów. Z jednej strony, była to zaleta – sprowadzane zboże było tańsze, ale także w wyniku tego pozycja chłopów stała się jeszcze bardziej słaba, a jego działania ograniczone – jego praca w tym zakresie przestała być potrzebna.

Ostatecznie takie działania doprowadziły do powstania nowej warstwy społecznej, proletariatu. Chłopi, pozbawieni ziemi, tracili pozycję społeczną i możliwość utrzymania się i zaczęli żyć na koszt państwa. Wskutek tego sytuacja republiki uległa osłabieniu, bo bieda chłopów wpływała na zmniejszenie liczebności armii rzymskiej. Skoro nie mogli się sami utrzymać, nie byli też w stanie być częścią armii. Gdyby republika rzymska ograniczyła podboje, zmniejszyłaby się też liczba niewolników. Chłopi zachowaliby miejsca pracy, a poziom ich życia nie uległby obniżeniu i mogliby nadal zaciągać się do służby wojskowej. Dodatkowo, byłoby mniej kampanii wojennych, dzięki czemu ich gospodarstwa nie cierpiałyby ze względu na ich ciągłą nieobecność.

Nadmierny rozrost terytorialny republiki rzymskiej miał jeszcze jedną wadę – republika zaczęła być nękana przez najazdy innych wojsk. Wojny i potyczki toczyły się w wielu miejscach, co utrudniało obronę, a wielokrotnie ją uniemożliwiało. Wojsko nie było dostatecznie liczne aby ochronić republikę, a ataki były o wiele trudniejsze do odparcia. Niejednokrotnie wojsko walczyło o ochronę granic w jednym miejscu, pozostawiając inne terytoria bez ochrony. Jak już wcześniej podkreśliłam, na słabość armii miała wpływ sytuacja chłopów – ochrona republiki była o wiele trudniejsza, a pokonanie jej – o wiele

łatwiejsze. Gdyby terytorium było mniejsze, wojsko miałoby większe szanse na pilnowanie granic, odepchnięcie nieprzyjaciela oraz na prowadzenie scentralizowanej walki, co w rezultacie ułatwiałoby zwycięstwo. Nietrudno zauważyć, że mniejsze terytorium umożliwia lepszą kontrolę granic państwa. Im jest większe, tym trudniej upilnować porządek, kontrolować nastroje wśród społeczeństwa i prowadzić spójną politykę zagraniczną oraz dbać o dyscyplinę, umożliwiającą życie w spokojnym kraju. Niepewna sytuacja na granicach, miała również wpływ na wprowadzane w republice reformy. Ze względu na jej wielkość, zmiany nie zawsze były przyjmowane pozytywnie i niekoniecznie zgadzano się na ich wprowadzenie. Nawet w sytuacji, gdy zgadzano się na reformę, nie było łatwo ją wprowadzić, ze względu na ogrom terytorium republiki. Wszelkie niesnaski ostatecznie stały się przyczyną walki o władzę. Uformowały się stronnictwa, co ostatecznie doprowadziło do wojny domowej. Trudno jest godzić sprzeczne interesy i narzucać swoją wolę na tak ogromnym terytorium. Im jest ono mniejsze, tym łatwiej zapanować nad konfliktami wewnętrznymi. Z powodu wielkości republiki, sytuacja wymknęła się spod kontroli – sprawowanie władzy było utrudnione, a sprzeczki i konflikty urastały do ogromnych rozmiarów. Gdyby terytorium republiki pozostało mniejsze, jej sytuacja wewnętrzna byłaby bardziej stabilna, co w rezultacie nie doprowadziłoby do upadku.

Należy również podkreślić rolę niewolników w całym tym procesie. Ze względu na to, że byli oni zmuszani do opuszczenia swoich ojczyzn i traktowano ich jak tanią siłę roboczą, ich stosunek do Rzymu były bardzo negatywny. Było ich w republice na tyle dużo, że doprowadzili do powstania. Zostało ono stłumione, ale w jego wyniku, sytuacja wewnętrzna została jeszcze mocniej rozchwiana. To, że niewolnicy mogli walczyć w imię własnej sprawy, wskazuje również na to, że władze republiki nie były w stanie nad nimi zapanować. Nie panowała nad sytuacją wewnętrzną, nie była również w stanie egzekwować od niewolników zasad, które w niej panowały. Brak kontroli nad sprawami państwa znów wynikał z jego obszaru – trudno było nad nim zapanować. Konflikty wewnętrzne i zewnętrzne doprowadziły w rezultacie do upadku republiki. Gdyby terytorium było mniejsze, łatwiej byłoby zapanować nad niewolnikami i kontrolować nastroje panujące pomiędzy nimi. Również nie byłoby ich tak wielu – ich ilość wynikała z zabierania ich z każdego nowo podbitego miejsca; mniejsza polityka ekspansyjna umożliwiłaby lepsze panowanie nad niewolnikami i poprawienie sytuacji wewnętrznej republiki.

Moim zdaniem, główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był jej nadmierny rozrost terytorialny, co starałam się udowodnić. Z powodu ogromnej powierzchni trudno było zapanować nad sytuacją wewnętrzną państwa, co prowadziło do konfliktu interesów i osłabienia stabilności republiki. Nie było również możliwe panowanie nad konfliktami zewnętrznymi, a konieczność obrony granic przy zmniejszonej wielkości armii skazywała ich trud na niepowodzenie. Gdyby republika rzymska skupiła się na zachowaniu mniejszego terytorium, jej sytuacja i historia byłyby odmienne. Sytuacja poszczególnych warstw społecznych byłaby prostsza, wprowadzanie i utrzymanie reform byłoby łatwiejsze i nie natrafiałoby na zdecydowany opór. Część problemów w ogóle by się nie pojawiła, a inne mogłyby zostać z łatwością zażegnane. Republika rzymska cieszyłaby się stabilną sytuacją, która pozwalałaby na rozwój i wzrost bogactwa, bez sporów, na które traciła siły. To wielkość terytorium i wynikający z tego chaos przyczyniły się do powstania problemów, a ostatecznie do upadku. Uważam, że historia republiki rzymskiej potoczyłaby się zupełnie inaczej, gdyby nie niekończące się podboje i kampanie

wojenne, a przetrwanie republiki doprowadziłoby do zupełnie innych wydarzeń historycznych.

928 słów

A. Narracja historyczna: 2 pkt

- wiedza historyczna nie została wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do żadnego z elementów tematu (dwa elementy zostały zrealizowane częściowo funkcjonalnie, trzeci niezrealizowany),
- powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 5 punktów

Przykład 2

Karol Wielki zasługuje na miano prekursora zjednoczonej Europy. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy i je uzasadnij, odnosząc się w swojej argumentacji do politycznych, społeczno-gospodarczych i kulturalnych dokonań tego władcy.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 Informatora.

Realizacja 1.

Karol Wielki stanowi bez wątpienia jedną z najważniejszych postaci historycznych doby średniowiecza. W czasie swojego panowania doprowadził państwo Franków do apogeum rozwoju terytorialnego, obejmując we władanie znaczne obszary ówczesnej Europy. Poza wybitnymi osiągnięciami politycznymi tego władcy, może się również pochwalić niemałymi osiągnięciami w dziedzinie gospodarki i kultury. To wszystko daje podstawy do twierdzenia, że Karol Wielki może być postrzegany jako prekursor zjednoczonej Europy.

Najważniejszym elementem działań Karola wielkiego, pozwalającym uznać go za prekursora jedności Europy były jego osiągnięcia polityczne. Na przestrzeni swojego panowania prowadził Karol ekspansję w wielu kierunkach, pozwalającą włączyć nowe tereny do jego państwa. Najważniejsze sukcesy stanowiły podbój terytorium Sasów oraz podbój państwa Awarów, będące elementami wschodniej ekspansji tego władcy. Ekspansja postępowała również w kierunku Półwyspu Iberyjskiego, gdzie Karol Wielki utworzył Marchię Hiszpańską broniącą państwo Franków przed naporem Arabów. Karol doprowadził również do upadku państwa Longobardów osiągając znaczne wpływy na obszarze Półwyspu Apenińskiego. Zdołał również Karol uzyskać zależność wielu ludów słowiańskich zamieszkujących terytorium Dalmacji, Czech czy Połabii. Działania te umożliwiły zbudowanie państwa osiagającego terytorium większości Europy Zachodniej. Najistotniejszym jednak osiągnięciem Karola była koronacja cesarska w 800 roku, która dała ideologiczne podstawy do osiągnięcia pierwszoplanowej roli w chrześcijańskim świecie. Ten uniwersalizm cesarski stał się ważnym narzędziem na drodze do dalszych

podbojów Karola i budowania jedności Europy, bowiem stał się przyczyną zarówno uznania zwierzchności Karola przez inne państwa europejskie, jak i ideologicznym uzasadnieniem podboju i chrystianizacji nowych ludów pogańskich. Państwo Karola Wielkiego było również jednolite pod względem administracyjnym. Składało się z hrabstw, na których czele stali hrabiowie, oraz pogranicznych marchii zarządzanych przez margrabiów. Sprawnie funkcjonował również aparat urzędniczy państwa franków, który w swoich głównych zarysach przejęły późniejsze państwa sukcesyjne monarchii karolińskiej.

Ważnymi osiągnięciami pozwalającymi budować jedność Europy stanowiły także dokonania kulturowe Karola. Przede wszystkim państwo Karola Wielkiego spajała jedna chrześcijańska wiara, która upowszechniana była w Europie wraz z postępującym rozwojem terytorialnym. Poza tym czasy panowania Karola Wielkiego to okres renesansu karolińskiego, który charakteryzował rozwój kultury w państwie poprzez recepcję dawnych wzorców ze starożytnego Rzymu. W tym czasie zwulgaryzowana łacina zastąpiona została łaciną klasyczną, która upowszechniała się na terenie całego państwa Franków zacieśniając więzy kulturowe między różnymi regionami. Dokonał tego sprowadzając mnichów irlandzkich i anglosaskich na kontynent, którzy poprzez budowę klasztorów na bardzo często odległych terenach przyczyniali się do upowszechniania kultury chrześcijańskiej w Europie. Poza tym w całym państwie następował rozwój szkolnictwa ustalony według ściśle określonego wzorca (trivium i quadrivium). W całym kraju rozwijały się szkoły katedralne.

Również pod względem gospodarczym pochwalić się może Karol Wielki ważnymi sukcesami na drodze do budowy jedności Europy. Sprawnie funkcjonujące państwo Karola Wielkiego stwarzało bowiem możliwość budowy wspólnych relacji gospodarczych między różnymi regionami kraju. W niemałym stopniu przyczyniło się do tego ujednolicenie monety w państwie. Duże jednolite państwo bez barier celnych stwarzało lepsze warunki do rozwoju handlu. Za czasów Karola rozwijał się system oparty na rozdawnictwie wielu beneficjów, stanowiący zaczątek systemu feudalnego. Pozwoliło to na budowę jednolitych stosunków między grupami społecznymi na terenie całego państwa oraz stopniowe kształtowanie stanów społecznych, które zaczynały funkcjonować w oparciu o te same prawa i obowiązki na terenach obejmujących większość Europy Zachodniej.

Analizując przytoczone przeze mnie argumenty można uznać Karola Wielkiego za prekursora zjednoczonej Europy. Koronacja cesarska oraz inne osiągnięcia tego monarchy stały się wzorem do naśladowania przez innych europejskich monarchów w przyszłości, zaś uniwersalizm cesarski stał się nierozzerwalnym elementem średniowiecznej myśli politycznej, odwołującym się do idei zjednoczonej Europy.

549 słów

A. Narracja historyczna: 12 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

– wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 15 punktów

Realizacja 2.

Przedstawiona teza gloryfikuje i przecenia dokonania władcy, który jak wielu przed nim (np. Aleksander Wielki, cesarz August) i wielu po nim (np. Napoleon) był skoncentrowany na stworzeniu jak największego państwa. Nie przyświecała mu żadna nadrzędna idea jednoczenia różnych terytoriów i ludów je zamieszkujących, poza ideą podporządkowania i podboju. Owszem, Karolowi Wielkiemu udało się zdobyć duży obszar Europy – jego państwo w szczytowym okresie rozciągało się od Pirenejów po Łabę na, i od Morza Północnego po Półwysep Apeniński. Podbite tereny unifikował w sposób odgórny, przemocą narzucając określone rozwiązania, np. podział administracyjny na hrabstwa i marchie. Te ostatnie sytuując na zagrożonych obcymi najazdami obszarach przygranicznych. Jednak żaden podbity obszar nie otrzymał jakiegokolwiek autonomii – wszystkie musiały podporządkować się władcy. Mamy wszak do czynienia z monarchią patrymonialną, którą cechowało traktowanie przez władcę swego państwa jak prywatną własność; mógł nią rozporządzać w sposób swobodny i dowolny, co z resztą widać w praktyce dzielenia państw wczesnośredniowiecznych pomiędzy potomków. Co prawda swoistą autonomię posiadały marchie, ale w znaczeniu obszarów przygranicznych, które musiały być gotowe do wojskowej reakcji na zagrożenia zewnętrzne bez uprzedniej zgody władcy.

W kwestii aparatu urzędniczego należy powiedzieć, że został on stworzony w celu kontroli całej rzeczywistości w państwie Karola Wielkiego (gospodarczej, politycznej i kulturowej). Specjalny rodzaj urzędników-kontrolerów (*missi dominici*) pełnił funkcję „oczu i uszu” króla, niemal jak w starożytnej Persji. Karolowi Wielkiemu względy ambicjonalne, a nie jakaś nadrzędna idea, kazały starać się o koronę cesarską (koronował się na cesarza w roku 800). Chciał być po prostu najpotężniejszym władcą świata chrześcijańskiego. Dorabianie do tego ideologii w rodzaju „odnowienia cesarstwa na Zachodzie” wydaje się być z perspektywy czasu propagandowym zabiegiem, usprawiedliwiającym ekspansywną politykę Karolinga. Stworzył precedens, który będą wykorzystywać w swojej polityce kolejni władcy średniowiecznej Europy. Moim zdaniem jedynym cesarzem, któremu przyświecała rzeczywiście idea zjednoczenia kontynentu wokół określonych wartości był Otton III – przewidywał jakiś element dobrowolnego przyłączania się do większego projektu (uniwersalne cesarstwo ottońskie miało składać się z czterech części – Galii, Germanii, Romy i Sklawinii utożsamianej z państwem pierwszego króla Polski Bolesława Chrobrego).

Zwolennicy tezy postawionej w temacie z pewnością użyliby argumentów z dziedziny kultury, np. że Karol Wielki zreformował pismo (minuskula), dzięki czemu rozwinęło się piśmiennictwo łacińskie w jego państwie a później w całej Europie. Zgoda, ale łacina jako czynnik jednoczący, podobnie jak chrześcijaństwo, miały także inne źródła (dość wspomnieć o roli benedyktynów, którzy w mrocznych skryptoriach pierwszych wieków średniowiecza ocalili dla potomności dziedzictwo antyku) – nie zapoczątkował tego Karol Wielki, był jedynie ogniwem łączącym tradycję antyku chrześcijańskiego z epokami późniejszymi. Zwykle jest tak, że potężne imperia narzucają pewne trendy w dziedzinie kultury (np. popularność języka francuskiego od czasów Ludwika XIV).

Jedyną „zasługą” Karola Wielkiego dla współczesnej zjednoczonej Europy jest fakt, że państwa powstałe na gruzach jego imperium istnieją do dziś i po II wojnie światowej

zainicjowały integrację europejską (plan Schumana, utworzenie Europejskiej wspólnoty Węgla i Stali). Szczegół, że do XX wieku nie miały ze sobą wiele wspólnego. Reasumując, doszukiwanie się w dokonaniach Karola Wielkiego prekursorskiej realizacji idei zjednoczonej Europy urąga wydarzeniom, które rzeczywiście na to miano zasługują, że wspomnę choćby o unii lubelskiej.

497 słów

A. Narracja historyczna: 7 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element niezrealizowany),
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu oraz zadowalająca wobec drugiego elementu tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- – wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 10 punktów

Przykład 3

To reformację – w dużo większym stopniu niż odkrycia geograficzne – należy uznać za prawdziwy przełom pomiędzy średniowieczem a nowożytnością. Odnies się do przytoczonej tezy, uwzględniając aspekt kulturowy, polityczny i ekonomiczny.

Realizacja 1

Przełom XV i XVI wieku obfitował w wiele wydarzeń znacząco zmieniających układ sił politycznych i gospodarczych ówczesnej Europy. To właśnie wtedy europejscy żeglarze, tacy jak Krzysztof Kolumb, Vasco Da Gama, czy Bartłomiej Dias dokonali jednych z pierwszych odkryć geograficznych. W tym samym czasie znacząca rewolucja zaszła także w aspekcie religijno-społecznym. W 1517 roku niemiecki augustianin Marcin Luter ogłosił swoje 95 tez dając tym samym początek reformacji, którą definiuje się jako ruch religijno-polityczno-społeczny mający na celu odnowę chrześcijaństwa. Wynikał on z licznych patologii występujących w Kościele Katolickim: symonia, nepotyzm, nikolaizm, wszechobecny fiskalizm papieża, spadek wykształcenia i niemoralne prowadzenie się części duchownych. Zarówno wielkie odkrycia geograficzne, jak i reformacja niewątpliwie przyczyniły się do przełomu pomiędzy epoką średniowiecza a nowożytną. Jednak po dokładnej analizie tezy podanej w temacie wypracowania, nie można oprzeć się wrażeniu, iż to reformacja odegrała znacznie ważniejszą rolę w przemianach kulturowych, politycznych oraz ekonomicznych XVI Europy. Jednym z najważniejszych skutków reformacji był podział Europy na kraje katolickie i protestanckie. Razem z nim zanikł także uniwersalizm religijny, który od początków średniowiecza jednoczył kraje europejskie. W krajach takich jak Francja czy Rzeczpospolita katolicyzm nadal pozostawał religią panującą, podczas gdy np. w Niemczech czy Holandii dominowały różne odłamy protestantyzmu. Takie różnice religijne były często bezpośrednią przyczyną wojen, której przykładem zdecydowanie

może być wojna domowa w Niemczech pomiędzy katolickim cesarzem Karolem V, a książętami protestanckimi zakończony pokojem Augsburskim w roku 1555, czy późniejsza wojna trzydziestoletnia. Przyczyniły się one do osłabienia władzy kościelnej, bardzo silnej w średniowieczu, na rzecz coraz silniejszej władzy świeckiej, jak i również osłabiły gospodarkę krajów zachodnich.

Reformacja przyczyniła się również do intensywnego rozwoju kultury europejskiej. Języki narodowe zaczęły odgrywać coraz większą rolę, zarówno w piśmiennictwie religijnym, jaki i świeckim. Marcin Luter przetłumaczył Biblię na język niemiecki, natomiast wielcy poeci np. Wiliam Shakespeare, czy Mikołaj Rej tworzyli swoje dzieła w językach narodowych. W znacznym stopniu rozwinęła się też sztuka niderlandzka, która tematyką znacznie odeszła od religijności i skupiła się na motywie martwych natur oraz przedstawienia codziennych czynności mieszkańców, co we wcześniejszych wiekach było rzadkością, gdyż sztuka zasadniczo miała wielbić Boga i tworzona była pro gloria Dei. Co więcej, Kościół Katolicki w odpowiedzi na reformację, aby zachęcić wiernych do katolicyzmu, propagował pełen przepych i bogactwo kościołów i sztuki sakralnej dając tym samym początek baroku. Kolejni papieże oraz wysoko postawieni hierarchowie kościelni stali się mecenasami sztuki, pozwalając w ten sposób zaistnieć wielu znakomitym artystom, jak np. Giovanni Lorenzo Bernini, objęty mecenatem kardynała Scypiona Borghese.

Istotnym skutkiem reformacji była także zmiana światopoglądu społeczeństwa europejskiego, które odeszło od ślepej wiary. Pozwoliło to na rozwój podstawowych założeń renesansu, w tym humanizmu, którego wybitnym przedstawicielem był Erazm z Rotterdamu. Głosił on między innymi poglądy mówiące o radości, ruchu i aktywności ludzi oraz o rozumie, jako kluczu do osiągnięcia każdego celu. Ponadto humaniści powrócili do filozoficznych dokonań myślicieli starożytności propagując stoicyzm oraz epikureizm. Takie poglądy bez procesu reformacji zdecydowanie nie znalazłyby uznania wśród ludności kontynentu europejskiego.

Ważnym aspektem reformacji były również przejawy demokratyzacji kościelnych struktur wśród Kalwinów, którzy przywódcę swojego zboru wybierali w wyniku głosowania zarówno osób świeckich, jak i duchownych. Rozdzielono także sprawy świeckie, które pozostawiono władzy świeckiej oraz sprawy kościelne, natomiast wszystkie postanowienia dotyczące gminy podejmowano na zgromadzeniu pastorów i seniorów, co było decyzją przełomową i znacznie odbiegającą od feudalistycznego modelu dominującego w średniowieczu.

Protestantów, w odróżnieniu od katolików, wyróżniała także większa przedsiębiorczość oraz aktywność polityczna, co pozytywnie wpływało na gospodarkę państw przez nich zamieszkałych. Etyka protestancka wplotła w problemy religijne również aspekty ekonomiczne, pozwalając swoim wyznawcom bogacić się i gromadzić kapitał bez obawy narażania się na popełnienie grzechu. Zezwalała też pożyczania pieniędzy na procent i na każdego nakładała obowiązek uczciwej pracy. Warto wspomnieć też o zbieżność ideologii protestantyzmu i teorii ekonomicznej merkantylizmu. Występowanie obydwóch ideologii w jednym czasie pozwoliło na liczne przeobrażenia gospodarcze, w wyniku których rozwinęły się podstawy gospodarki kapitalistycznej i w szybkim tempie dokonywała się pierwotna akumulacja kapitału. Dzięki licznym inwestycjom protestantów państwa jak np. Holandia przeżywały swój złoty wiek.

Podsumowując, reformacja w znacznym stopniu przyczyniła się do przełomu pomiędzy dwoma następującymi po sobie epokami. W mojej ocenie reformacja była bardziej znacząca, pomimo wielu znaczących skutków odkryć geograficznych takich jak zmiana

układu stref handlowych, powstanie nowych potęg kolonialnych oraz dualizmu agrarnego, czy intensywny rozwój handlu. Wielkie odkrycia geograficzne, w aspekcie społecznym, poszerzyły jedynie znajomość geograficzną ówczesnego świata, natomiast reformacja zmieniła sposób myślenia całego europejskiego społeczeństwa, a jej skutki widoczne są po dziś dzień.

719 słów

A. Narracja historyczna: 12 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 15 punktów

Realizacja 2

Reformacją nazywamy ruch społeczny i polityczny w Europie, który miał na celu reformę chrześcijaństwa. Jako początek tego ruchu uznaje się wystąpienie Marcina Lutra w 1517 roku. Pierwsze odkrycia geograficzne miały miejsce pod koniec XV wieku. To właśnie wtedy z portugalskich i hiszpańskich portów wypływały statki, by odkrywać nowe ziemie poza granicami Europy. Oba te wydarzenia miały ogromny wpływ na czasy nowożytne. Uważam jednak, że to reformacja była prawdziwym przełomem między średniowieczem a nowożytnością.

Istotnym elementem reformacji jest jej aspekt kulturowy. Zapoczątkowała ona takie wyznania jak luteranizm, kalwinizm i anglikanizm. Luteranizm został stworzony przez już wcześniej wspomnianego Marcina Lutra w 1517 roku w Niemczech. Głosił on zasadę, że tylko Pismo Święte jest źródłem wiary, odrzucił celibat i przetłumaczył Pismo Święte na język niemiecki. To pozwoliło przeciętnemu odbiorcy w zrozumieniu czytanego przez niego tekstu. Następnym wyznaniem stworzonym w czasach reformacji jest kalwinizm. Zasady tego wyznania sformułował Szwajcar Jan Kalwin. Głosił zasadę przeznaczenia, czyli osądzenie człowieka do piekła lub nieba już od urodzenia. Uznawał on tylko dwa sakramenty, chrzest i komunię. Wyznawał również zasadę życia pozbawionego rozrywek, lecz dostatniego i pełnego pracy. Kolejnym i ostatnim omawianym wyznaniem jest anglikanizm. Stworzony przez króla Anglii Henryka VIII Tudora był bardziej personalnym wytworem niż ideą. Król, nie otrzymując zgody od papieża na rozwód, ogłosił się głową Kościoła anglikańskiego niezależnego od Rzymu. Zniesiono celibat, udzielano komunii pod dwiema postaciami oraz czytano liturgię w języku narodowym. Wyznania powstałe podczas reformacji miały jedną wspólną cechę jaką jest bunt przeciwko duchowieństwu katolickiemu. Dlatego od tych wydarzeń wyznawców rozłamów chrześcijaństwa nazywa się protestantami. Kolejnym ważnym czynnikiem kulturowym było wynalezienie druku przez Jana Gutenberga w XV wieku. Nie ma wątpliwości, że gdyby nie szybkie rozpowszechnianie się wiadomości, reformacja mogłaby nie dotknąć tylu ludzi. Druk pozwalał na dotarcie większej ilości społeczeństwa do informacji i otwarciu się na inne wyznania.

Ogromne w skutkach działań reformacji są skutki polityczne. Pierwsze buntury związane z tym ruchem miały miejsce w Niemczech kilka lat po ogłoszeniu 95 tez Lutra. Była to wojna chłopska, podczas której chłopcy buntowali się przeciwko bogatemu Kościołowi. Postulowali oni zniesienie dziesięcin i opłat na rzecz Kościoła katolickiego. Doprowadziło to do podziału Niemiec. Wojny religijne pomiędzy protestantami a katolikami trwały jeszcze wiele lat, do czasu gdy wybuchła wojna trzydziestoletnia pomiędzy katolickimi Habsburgami pragnącymi wzmocnienia swojej władzy cesarskiej oraz protestantami niemieckimi, wspieranych przez kraje europejskie. Zapoczątkowana została wyrzuceniem przez okno katolików za sprawą czeskich protestantów w 1618 roku. Skutkowało to późniejszymi walkami Czechów z Habsburgami, którzy przegrywając poddani zostali okrutnym represjom. Następnie do wojny włączyła się Dania, która pomagała niemieckim protestantom, niestety nieskutecznie. Za namową Francji, która skorzystałaby na klęsce Habsburgów, do wojny dołączyła Szwecja pod panowaniem Gustawa II Adolfa. Władca zaliczył liczne sukcesy w bitwach, zajął wiele ziem, lecz ostatecznie poległ w wygranej bitwie w 1632 roku. Ostatnim etapem wojny trzydziestoletniej była wojna europejska, podczas której wojnę Habsburgom wypowiedziała Francja. W tym czasie wojna objęła prawie całą Europę. Skutkiem tego były wyniszczające kraje walki i bitwy, co zmusiło obie strony do zawarcia pokoju westfalskiego w 1648 roku. Na jego mocy Habsburgowie osłabili swoją pozycję na rzecz Francji. Wojna trzydziestoletnia była tragiczna w skutkach, Niemcy ponieśli ogromne straty w ludziach i majątku. Do dziś można zaobserwować niechęć między protestantami a katolikami.

Ostatnim przeze mnie omawianym aspektem będzie aspekt ekonomiczny. W czasach reformacji powstały pierwsze załączki kapitalizmu, głoszone przez Kalwina. To on pierwszy głosił hasła aktywności gospodarczej, uczciwej pracy oraz oszczędzania. Kilka lat później podczas przemian gospodarczych ten system był już powszechnie znany. Do rozwoju gospodarki w skutek reformacji przyczynił się również spadek prestiżu Rzymu. Poprzez odwrócenie się protestantów od papieża, Rzym stracił na znaczeniu gospodarczym, co wykorzystały inne państwa europejskie. Uważam, że pozwoliło to na rozwój gospodarczy i zwrócenie uwagi innych miast. Innym ważnym elementem ekonomicznym reformacji jest podział Europy na kraje katolickie i protestanckie, zauważalny do dzisiaj. Kraje katolickie, po kontrreformacji, zaczęły się bardziej rozwijać gospodarczo i kulturowo, podczas gdy kraje protestanckie stało w miejscu i było daleko w tyle.

To właśnie reformacja w większym stopniu wywarła wpływ na nową epokę, czyli nowożytność. Przyczyniła się ona do rozwoju kultury, otworzyła ludziom oczy i nowe horyzonty. W końcu uświadomiła społeczeństwo o wierze i jej prawdziwym znaczeniu. Reformacja i jej skutki są widoczne do dzisiaj. Rozłam pomiędzy protestantami a katolikami jest bardzo zauważalny. Według mnie, wprowadziła w życie społeczeństwa tolerancję i zrozumienie.

705 słów

A. Narracja historyczna: 8 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,

– brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

– wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 11 punktów

Przykład 4

Dyktatorskie formy władzy są prawidłowością w okresach porewolucyjnych. Odnies się do postawionej tezy oraz uzasadnij swoje stanowisko uwzględniając w argumentacji konsekwencje trzech różnych rewolucji z okresu od XVII do XX wieku.

Realizacja 1

Rewolucja, to gwałtowna, mająca często masowy charakter przemiana lub próba przemiany istniejącego porządku. Bardzo często hasła towarzyszące zrywom rewolucyjnym ulegają w trakcie rewolucji radykalizacji i usprawiedliwieniem dla ich realizacji staje się dyktatura i terror. Takie dyktatorskie etapy można dostrzec w rewolucji angielskiej czy francuskiej. Nie jest to jednak regułą. Przeanalizuję trzy przykłady rewolucji, które będą świadczyć o niesłuszności postawionej w temacie wypracowania tezy.

Rozpoczęta w 1774 roku wojna o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Północnej może być uznana za pierwszy przykład nowożytnej rewolucji, która doprowadziła do urzeczywistnienia się haseł oświeceniowych. Jej geneza miała charakter dosyć typowy – konflikt ekonomiczny wynikający z zależności kolonii od angielskiej metropolii. Sam wybuch wojny jeszcze nie zapowiadał rewolucyjnego charakteru konfliktu. O rewolucji można zacząć mówić od momentu ogłoszenia przez zjednoczone stany Deklaracji Niepodległości, czyli od 4 lipca 1776 roku. W tym momencie jasne stało się, że celem wojny jest wyzwolenie trzynastu stanów spod angielskiej dominacji, walka o wolność i suwerenność. Narodziła się amerykańska tożsamość, oparta na demokratycznych wartościach wynikających ze społeczno-religijnej różnorodności mieszkańców tej części świata. Po stronie walczących o niezależność opowiedziało się wielu ochotników z Europy: Kościuszko, La Fayette, von Steuben. Zwycięstwo w wojnie stworzyło warunki do dyskusji na temat przyszłości Stanów Zjednoczonych, której efektem było uchwalenie Konstytucji w 1783 roku. Wprowadzała ona zasadę suwerenności narodu oraz zasadę trójpodziału władzy, w myśl której władzę ustawodawczą powierzono dwuizbowemu Kongresowi, władzę wykonawczą wybieranemu w wyborach prezydentowi, a władzę sądowniczą – niezależnemu Sądowi Najwyższemu. To były przemiany o charakterze rewolucyjnym ze względu na swoją skalę i oddziaływały mocno na ówczesną Europę, znajdując naśladowców (Francja, Rzeczpospolita).

XIX wiek jest nazywany również wiekiem rewolucji. Mówiąc o nim, nie sposób nie wspomnieć o Wiośnie Ludów. Chciałbym omówić jedną z jej składowych, a mianowicie rewolucję węgierską. Na fali zrywów narodowo-wyzwoleńczych również Węgrzy zapragnęli niepodległości. Pogłębiający się kryzys ekonomiczny oraz walka o równość wobec prawa doprowadziły do pewnych przemian. Początkowo Habsburgowie szli Węgrom na ustępstwa, lecz robili to w sposób politycznie nieudolny i połowiczny, co ostatecznie jeszcze bardziej pogłębiło nastroje antycesarskie. Wynikiem tych działań był wybuch powstania, na którego czele stanął Lajos Kossuth. Pod węgierską flagą walczyli również Polacy, m.in. Józef Bem. W 1848 roku tron cesarski objął Franciszek Józef,

który zaczął czynić przygotowania do pacyfikacji buntu. W odpowiedzi Kossuth powołał Komitet Obrony Narodowej. Z czasem jednak zaczął on prezentować politykę lojalizmu wobec korony austriackiej, co budziło powszechny sprzeciw wśród najniższych warstw węgierskiego społeczeństwa. W 1849 roku Austriacy rozpoczęli ofensywę, zajmując Budę i Peszt, co zmusiło parlament węgierski do wycofania się do Debreczyna. Tam proklamowano detronizację Habsburgów i utworzenie republiki. Wtedy cesarz zwrócił się o pomoc do cara Mikołaja I, który wysłał na Węgry armię pod dowództwem Iwana Paskiewicza. Tym sposobem stłumiono powstanie, a węgierską generalicję zmuszono do podpisania aktu kapitulacji. Ten przykład pokazuje, że czasami zrywy rewolucyjne nie osiągają swoich celów lub nie są w stanie ich utrzymać. Wiosna Ludów i powstanie węgierskie są przykładem tego, że nieudane lub niedokończone rewolucje przynoszą zwykle nikłą poprawę rzeczywistości ale częściej represje lub powrót do stanu poprzedzającego rewolucję.

Ostatnimi omawianymi ruchami rewolucyjnymi są wydarzenia w krajach tzw. demokracji ludowej z 1989 roku, które zbiorczo nazywane są Jesienią Narodów. W każdym z państw bloku wschodniego demonstracje polityczne cechowały się różną dynamiką, jednak wszędzie doprowadziły do odsunięcia od władzy partii komunistycznych sprawujących władzę w tych krajach od końca II wojny światowej. Kraje objęte Jesienią Narodów w różnym tempie odchodziły od komunizmu do demokracji parlamentarnej, jednak we wszystkich z nich proces ten ukazał się trwały, a kraje te obecnie z powodzeniem uczestniczą w strukturach Unii Europejskiej i NATO.

Zestawienie tych trzech wystąpień o charakterze rewolucyjnym nie pozwala stwierdzić, że dyktatorskie formy władzy nie zawsze są prawidłowością w okresach porewolucyjnych. Przedstawione rewolucje wywoływały zupełnie odmienne konsekwencje polityczne: w Stanach Zjednoczonych po rewolucji ustanowiono nowy i trwały ustrój polityczny, który przetrwał z nielicznymi modyfikacjami do dziś; Wiosna Ludów, choć była rewolucją o europejskim zasięgu, nie przyniosła oczekiwanych rezultatów; zaś w Europie Środkowo-Wschodniej po Jesieni Narodów nastąpiło trwałe odejście od systemu dyktatury partii komunistycznych i proces demokratyzacyjny tych krajów.

657 słów

A. Narracja historyczna: 9 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 12 punktów

Realizacja 2

Rozważania wokół zaproponowanej w temacie tezy warto zacząć od zdefiniowania dwóch kluczowych pojęć. Pierwsze z nich – rewolucja – bywa rozumiane jako proces gwałtownych przemian w jakiejś sferze albo społeczny bunt przeciwko istniejącej władzy, mający na celu zmianę ustroju w państwie. Do cech rewolucji należą zatem jej gwałtowność, masowość i bunt przeciwko władzy bądź systemowi. Dyktaturą z kolei nazywamy formę sprawowania nieograniczonej władzy przez jedną osobę lub grupę osób, mających poparcie wojska i policji. W mojej pracy, na podstawie trzech różnych przykładów (rewolucji angielskiej, rewolucji francuskiej i rewolucji bolszewickiej) postaram się uargumentować stanowisko, że dyktatorskie formy władzy są prawidłowością w okresach porewolucyjnych.

Pierwszym przykładem, którym się posłużę dla uzasadnienia mojego stanowiska będzie rewolucja angielska z XVII wieku. Jej źródłem był konflikt między dążącymi do absolutyzmu władcami z dynastii Stuartów, a parlamentem broniącym przywilejów szlachty zapisanych m.in. w Wielkiej Karcie Swobód. Dodatkowym polem konfliktu były kwestie religijne (antymonarchiczne nastawienie purytanów) oraz społeczno-ekonomiczne (dążenia nowej szlachty „gentry”). Jakub I Stuart a później Karol I Stuart prowadzili politykę ignorowania parlamentu, od czasu do czasu godząc się na doraźną współpracę z tym przedstawicielstwem stanowym. Ucisk podatkowy doprowadził do niezadowolenia społecznego, które król chciał uspokoić zwołując po długiej przerwie parlament. Nie przyniosło to efektu, konflikt się zaostrzył i przerodził w antykrólewskie powstanie a później w wojnę domową. Przywódcą antykrólewskiej opozycji został Oliver Cromwell, który rozbił w bitwie pod Naseby w 1642 roku armię królewską i uwięził króla Karola I. Kolejnym krokiem było ścięcie króla i ustanowienie Anglii republiką. Na czele republiki stanął Cromwell, który jako lord protektor został faktycznym dyktatorem. Prowadził zdecydowaną politykę wobec swoich przeciwników, pacyfikując rewolucyjne ruchy w Szkocji i Irlandii. Ogłosił także w połowie lat pięćdziesiątych tzw. akty nawigacyjne, które eliminowały z handlu z Anglią wszelkich pośredników. Władzę swoją opierał na posłusznej mu armii, parlament sprowadzając do marginalnej roli. Udało mu się także wprowadzić dziedziczność funkcji dyktatorskiej. Dyktatura Cromwella jest więc dobrym przykładem na potwierdzenie tezy zawartej w temacie.

Kolejną ważną w kontekście tematu wypracowania rewolucją jest trwająca w latach 1789–1799 rewolucja francuska. Jej geneza wynikała z jednej strony z ustroju monarchii absolutnej, a z drugiej strony z niesprawiedliwego podziału społecznego. We Francji bowiem istniał feudalny w swym charakterze podział na stany, z których dwa (duchowieństwo i szlachta) były uprzywilejowane a trzeci (ponad 95% społeczeństwa), choć ponosił największe koszty utrzymania państwa, nie miał wpływu na jego politykę. Podobnie jak w Anglii król chcąc wprowadzić nowe podatki musiał zwołać Stany Generalne, co uczynił w 1789 roku. Stan trzeci ograniczany w swych prawach obwołał się Konstytuanta i postanowił obradować aż do uchwalenia konstytucji. Na przestrzeni kolejnych miesięcy wybuchły rozruchy społeczne, na początku w Paryżu i innych miastach (zdobycie Bastylii 14 lipca) a później na prowincji. Efektem tych wydarzeń były reformy zmieniające ustrój polityczny i społeczny państwa. Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela wprowadzała prawa równościowe w społeczeństwie, a konstytucja z 1791 roku ustrój monarchii konstytucyjnej opartej na zasadzie trójpodziału władzy. W kolejnych etapach rewolucji (tak jak w Anglii) ścięto króla Ludwika XVI jako symbol starego porządku i ogłoszono Francję republiką. Kiedy zawiązała się antyfrancuska koalicja, dążąca do zdławienia rewolucji, do władzy we Francji doszli radykalnie nastawieni jakobini z Robespierrem na czele. Ich rządy od poł. 1793 do poł. 1794 roku

cechował terror i radykalizm. Uwięziono i stracono przeciwników politycznych Robespierrea, np. Dantona. Utworzono Trybunał Rewolucyjny, który eliminował na masową skalę rzeczywistych i domniemyanych przeciwników jakobinów. Zawieszono działanie nowej konstytucji, konfiskowano majątki, walczono z Kościołem, wprowadzono nowy kalendarz rewolucyjny itd. Jakobini stali się przykładem zradykalizowanej rewolucji, która w dyktatorski sposób dążyła do całkowitej przebudowy istniejącego porządku. Trzecią, a tym samym ostatnią, w mojej pracy europejską rewolucją, na której chcę się skupić, jest rewolucja bolszewicka. Był to w zasadzie przewrót zbrojny w Rosji, dokonany w listopadzie 1917 roku, którego efektem stało się utworzenie Rosji Sowieckiej – pierwszego państwa komunistycznego na świecie. Geneza tej rewolucji ma bardzo złożony charakter, bo składają się na nią zarówno kwestie ideologiczne (hasła komunizmu), społeczne (kwestia robotnicza) jak i polityczne (I wojna światowa). Dość powiedzieć, że w imię pokoju i sprawiedliwości społecznej na świecie Lenin i jego współpracownicy stworzyli wzorzec państwa totalitarnego, który w kolejnych dekadach będzie skutecznie naśladowany przez innych. Dyktatura komunistyczna w odróżnieniu do omawianych przeze mnie wcześniejszych porewolucyjnych dyktatur nie była krótkookresowa, okazała się bardzo trwała.

Przywołane przeze mnie przykłady obrazują kolejne, ogromne rewolucje, jakie miały miejsce w Europie między XVII a XX wiekiem. Warto jednak zauważyć, że każdy z nich rozpoczynał się od wspaniałych idei i dobrych intencji rewolucjonistów, a kończył na nieograniczonym terrorze wprowadzonym raz przez opozycję, a innym razem przez samych rewolucjonistów, którzy po drodze zapędzili się w swych działaniach i zgubili ich pierwotny cel. Wracając bowiem do definicji, rewolucja jest gwałtowna - wymaga zdecydowanych działań i charyzmatycznych przywódców, gotowych je podjąć. Historia, szczególnie ta burzliwa i układająca się w niespodziewane sploty wydarzeń, udowadnia nam wieloma przykładami, że dyktatorskie formy władzy są prawidłowością i bezpośrednią lub nieco dalszą konsekwencją obecnych przed nimi okresów rewolucyjnych.

805 słów

A. Narracja historyczna: 8 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- 2 błędy merytoryczne.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 300 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie 12 punktów